

Conceptualizing the Role of Job Education and Employment Opportunities in Enhancing Entrepreneurial Attitudes Among Sixth-Grade Students

Zahra Rajaei Lari¹ | Farnoosh Alami² | Hamed Abbasi Kasani³

1. Department of Educational Management, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.
E-mail: z.rajaelari@alumni.sbu.ac.ir
2. Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.
(Corresponding Author). E-mail: f_alami@sbu.ac.ir
3. Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.
E-mail: h_abbasi@sbu.ac.ir

Article Info

ABSTRACT

Article type:
Research Article

Article history:

Received: 06 Feb 2024

Received in revised form:
16 Mar 2024

Accepted: 24 Apr 2024

Available online: 24 Apr
2024

Keywords:

Entrepreneurship
Education;
Entrepreneurial Insight;
Entrepreneurial
Behavior;
Entrepreneurial Culture.

In recent decades, the focus on improving entrepreneurial skills, attitudes, and behaviors as key factors in societies' economic and social development has increased. According to reports from the Global Entrepreneurship Monitor, these skills and attitudes are acquired and teachable. Therefore, entrepreneurship education from childhood is considered an essential stage in forming and strengthening these skills and attitudes. This study aims to conceptualize the role of job education and employment opportunities in enhancing the entrepreneurial attitudes of sixth-grade students in the Farg region of Darab County. This research is applied in nature and was conducted using a quasi-experimental method of pre-test and post-test with a control group. The statistical population includes sixth-grade female students in the mentioned region. Two classes of 30 students were purposefully selected for the experimental and control groups as samples. Data were collected using a researcher-made questionnaire to assess entrepreneurial attitudes. Data analysis was performed using descriptive and inferential statistical methods, including univariate covariance analysis, paired and independent t-tests, and repeated measures analysis of variance. The homogeneity of within-group variances was checked using Levene's test, and the normal distribution of data was verified using the Shapiro-Wilk test. The results showed that job education and employment opportunities effectively led to enhancing and growing students' entrepreneurial attitudes. Employing diverse teaching methods and integrating sixth-grade subjects for job education significantly impacted the components of students' entrepreneurial attitudes, namely creativity and innovation, risk-taking, and opportunity exploitation. This research provides practical recommendations for improving and institutionalizing the culture of entrepreneurship with an emphasis on entrepreneurship education during elementary school.

Education and Management of Entrepreneurship, 2024, Vol. 3, No. 1, pp 17-44

Cite this article: Rajaei Lari, Z., Alami, F., & Abbasi Kasani, H. (2024). Conceptualizing the Role of Job Education and Employment Opportunities in Enhancing Entrepreneurial Attitudes Among Sixth-Grade Students. *Education and Management of Entrepreneurship*, 3 (1), 17-44. doi: 10.22126/EME.2024.10280.1090 (in Persian).

© The Author(s).

DOI: <https://doi.org/10.22126/EME.2024.10280.1090>

Publisher: Razi University

Extended Abstract

Introduction

According to the Global Entrepreneurship Monitor, entrepreneurial skills, attitudes, and behaviors can be taught and acquired. Entrepreneurship education plays a crucial role in shaping attitudes, skills, and the culture of entrepreneurship from elementary school onwards. Therefore, childhood is an ideal period for fostering a deep entrepreneurial mindset. Since identifying and stimulating talents and skills to enhance entrepreneurial attitudes and behaviors is a goal of entrepreneurship education, educational programs at the elementary level should be designed to raise awareness and strengthen attitudes toward entrepreneurship. Children who receive entrepreneurship education are significantly more likely to develop thinking skills than others. Thus, this study aims to conceptualize the role of job and career education's role in improving sixth-grade students' entrepreneurial attitudes in the Farg district of Darab County.

Research Method

This research is applied in purpose and quasi-experimental in method, using a pretest-posttest design with a control group. The statistical population includes sixth-grade female students in the Farg district of Darab County. For sampling, two classes of 30 students were selected purposefully, representing the target community's climatic, familial, and educational characteristics. The research data were collected using a researcher-made questionnaire assessing entrepreneurial attitudes. Descriptive and inferential statistics were used for data analysis, including univariate covariance analysis, paired and independent T-tests, and repeated measures ANOVA with homogeneity of intragroup variance using Levene's and Shapiro-Wilk tests for normality distribution.

Results and Discussion

The study's findings confirm the positive and significant impact of job and career education on self-esteem, achievement motivation, personal control, creativity and innovation, risk-taking, and opportunity recognition in strengthening the entrepreneurial attitudes of sixth-grade students in the Farg district of Darab. Comparing the effect size, equivalent to the squared correlation (r^2), indicates that overall, a few percent of the changes in post-test scores in various components are attributable to job and career education. It was found that the elements of risk-taking creativity and innovation, with an effect size of 11.1%, self-esteem (6.5%), personal control (2.6%), and achievement motivation (1%), were most influenced by job and career education.

Conclusion and Recommendations

The research findings confirm job and career education's positive and significant impact on developing entrepreneurial attitudes among sixth-grade students in the Farg district of Darab. Based on the results, it can be concluded that job and career education significantly contributes to entrepreneurial growth, including increased risk-taking, creativity, and innovation. These findings can help improve educational policies and programs based on entrepreneurship and be used to enhance these skills in students. Regarding the impact of job and career education on entrepreneurial attitude components, the following points can be considered; The impact of job and career education on achievement motivation was less than that of other components. This might be due to the strong influence of society and the social environment, family factors, and educational status on this component. Individuals' interpretations of success vary, ranging from grades to personal goals. Parents play a significant role in shaping and influencing the concept of success. The weakness in personal control among students may stem from a lack of reinforcement of control skills during childhood. Factors such as parental influence, lack of independence, inability to face challenges, and environmental impacts can hinder the development of these skills, leading to an inability to manage oneself and cope with problems. Students' self-esteem depends on multiple factors, including time, job familiarity, and parental roles. Values and culture in the place of residence also affect it. However, in disadvantaged areas, these facilities are rarely available, and girls are often restricted in expressing their

capabilities, leading to inadequate self-esteem. This research used innovative teaching methods to enhance students' creativity and innovation. These methods, especially by linking textbook concepts with new approaches and actions, increased students' ability to process new ideas and were well-received. Regarding risk-taking, this research included programs like teaching concepts of profit and loss in mathematics, creating markets, and running mushroom cultivation workshops. These activities introduced students to business concepts, fostering business skills, independence, and courage. Future research could explore developing methods such as courses to increase self-esteem based on psychological tests and teaching entrepreneurship concepts. Additionally, involving school counselors and familiarizing students from Farhangian University with entrepreneurial education methods and concepts are recommended as two effective educational strategies.

مفهوم‌پردازی نقش آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی در بهبود نگرش کارآفرینانه دانش آموزان پایه ششم

زهرا رجایی لاری^۱ | فرنوش اعلامی^۲ | حامد عباسی کسانلی^۳

۱. گروه مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

ایمانامه: z.rajaielari@alumni.sbu.ac.ir

۲. گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

(نویسنده مسئول). ایمانامه: f_alami@sbu.ac.ir

۳. گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

ایمانامه: h_abbasi@sbu.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

توجه به بهبود مهارت‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای کارآفرینانه به‌عنوان عوامل کلیدی در توسعه اقتصادی و اجتماعی جوامع در دهه‌های اخیر افزایش یافته است. بر اساس گزارش‌های دفتر دیدبان جهانی کارآفرینی، این مهارت‌ها و نگرش‌ها اکتسابی و قابل آموزش هستند. از این‌رو، آموزش کارآفرینی از دوران کودکی به‌عنوان مرحله‌ای اساسی در شکل‌گیری و تقویت این مهارت‌ها و نگرش‌ها در نظر گرفته می‌شود. هدف از انجام این پژوهش، مفهوم‌پردازی نقش آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی در بهبود نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان پایه ششم در منطقه فرگ شهرستان داراب بود. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی است که با روش شبه آزمایشی از نوع پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه کنترل انجام شده است. جامعه آماری شامل دانش‌آموزان دختر پایه ششم ابتدایی در منطقه مذکور است. دو کلاس ۳۰ نفره به‌صورت هدفمند برای گروه‌های آزمایش و کنترل به‌عنوان نمونه، مورد بررسی قرار گرفتند. داده‌های پژوهش با استفاده از پرسشنامه محقق‌ساخته سنجش نگرش کارآفرینانه گردآوری شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی شامل آزمون تحلیل کوواریانس تک متغیره، T زوجی و مستقل و تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر انجام شد. پیش‌فرض همگنی واریانس درون گروهی با آزمون لوین و نرمال بودن توزیع داده‌ها با آزمون شاپیرو-ویلکس بررسی گردید. نتایج نشان داد که آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی به‌طور مؤثر منجر به تقویت و رشد نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان شده است. به‌کارگیری روش‌های تدریس متنوع و بهره‌گیری تلفیقی از دروس پایه ششم برای آموزش مشاغل، بیشترین تأثیر را بر مؤلفه‌های نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان یعنی خلاقیت و نوآوری، ریسک‌پذیری و بهره‌برداری از فرصت‌ها دارد. این پژوهش پیشنهادها کاربردی را برای بهبود و نهادینه‌سازی فرهنگ کارآفرینی با تأکید بر آموزش کارآفرینی در دوران ابتدایی به همراه دارد.

نوع مقاله:

مقاله علمی - پژوهشی

تاریخچه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۱۷

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۱۲/۲۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۰۵

دسترسی آنلاین: ۱۴۰۳/۰۲/۰۵

کلیدواژه‌ها:

آموزش کارآفرینی،

بینش کارآفرینی،

رفتار کارآفرینی،

فرهنگ کارآفرینی.

آموزش و مدیریت کارآفرینی، دوره ۳، شماره ۱، سال ۱۴۰۳، صفحات ۴۴-۱۷

استناد: رجایی لاری، زهرا؛ اعلامی، فرنوش؛ عباسی کسانلی، حامد (۱۴۰۳). مفهوم‌پردازی نقش آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی در بهبود نگرش

کارآفرینانه دانش‌آموزان پایه ششم. آموزش و مدیریت کارآفرینی، ۳(۱)، ۴۴-۱۷. doi: 10.22126/EME.2024.10280.1090

© نویسندگان

DOI: <https://doi.org/10.22126/EME.2024.10280.1090>

ناشر: دانشگاه رازی

مقدمه

موضوع کار و اشتغال به‌ویژه کارآفرینی، از اصول اساسی و مهم زندگی هر فرد و اجتماعی است که در تمام ادوار و اجتماعات بشری نقش مهمی دارد. کارآفرینی چرخ زندگی بشر را در این دنیا متحول و دگرگون می‌سازد. بر اساس کار و تلاش، تولید و بالندگی، منابع انسانی را به حرکت در می‌آورد. اهمیت مسئله کار و کارآفرینی از نظر اسلام و نظام ارزش‌های ادیان آسمانی و مکاتب فکری و ارزشی بر هیچ کس پوشیده نیست و جزء برنامه‌های آموزشی و درسی انسان در هر آئینی است. از کودکی آینده‌نگری شغلی و کسب‌وکار باید در ذهن فراگیران ایجاد گردد. چراکه آرزوهای دوران کودکی معمولاً به تحقق می‌پیوندد و ایجاد روحیه و نگرش کارآفرینی از وظایفی است که باید به آن پرداخته شود (صادقی آرانی و نادری یگانه، ۱۴۰۲).

این باور وجود دارد که باورها و نگرش‌ها آموخته می‌شوند و حتی اگر این باورها بر اساس تعلیمات خانوادگی و محیط اجتماعی ایجاد شده باشند، باز هم می‌توان با آموزش و یادگیری در آن‌ها تغییراتی ایجاد کرد (شایسته و همکاران، ۱۴۰۲). آموزش کارآفرینی تأثیر بسزایی بر ابعاد گوناگون نگرش، دانش، رفتار و مهارت دارد (کوزالینسکا^۱، ۲۰۱۲). درحقیقت، آموزش کارآفرینی سبب افزایش نگرش کارآفرینانه می‌شود (مختاری بایع کلایی و کهن قاضیانی، ۱۴۰۲) و بهبود نگرش‌های افراد به سمت کارآفرینی موجب انتخاب کارآفرینی به‌عنوان یک مسیر شغلی می‌شود (چیگنتا^۲، ۲۰۰۲). از دیدگاه پژوهشگران حوزه کارآفرینی، مهارت‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای کارآفرینانه قابل آموزش و یادگیری هستند و آموزش کارآفرینی نقشی ضروری در شکل‌گیری نگرش‌ها، مهارت‌ها و فرهنگ- از دوره دبستان به بالا- ایفا می‌کند (بابکر و همکاران^۳، ۲۰۲۱). دوران کودکی دوره ایده‌آلی برای ایجاد نگرش عمیق در مورد کارآفرینی است (اکسلسون و همکاران^۴، ۲۰۱۵). امروزه علاوه بر آموزش‌های معمول دانش‌آموزان، آموزش مبانی کارآفرینی، خلاقیت و مهارت‌های زندگی نیز از ضروریات است و آموزش کودکان برای اتکا به خود، خلاق بودن، استقلال در تصمیم‌گیری و سخت‌کوشی در سنین پایین رابطه‌ای مستقیم با پرورش نگرش و توانمندی‌های کارآفرینانه در آن‌ها دارد (فرهادی و همکاران، ۱۴۰۲).

آموزش کارآفرینی در سنین کودکی باید به‌صورت دوطرفه یعنی هم برای دانش‌آموز و هم برای آموزگار صورت گیرد و به‌منظور انجام دادن این آموزش باید از روش‌های تدریس فعال بهره برد (همان). آموزش کارآفرینی از مدرسه و به‌خصوص در سنین دبستان چه از لحاظ تعداد معلمان (کمی) و چه به لحاظ تأثیر این دوره در سراسر زندگی و دوران تحصیل (کیفی)، نقشی مهمی در ترویج فرهنگ کارآفرینی دارد (جعفری مقدم و فخارزاده، ۱۳۹۰). پژوهش‌های مختلفی هدف نهایی از برنامه‌های آموزش کارآفرینی در مدارس ابتدایی را دستیابی به نگرش در زمینه کارآفرینی عنوان می‌کنند. با توجه به اینکه شناسایی و تحریک استعدادها و مهارت‌ها در راستای تقویت نگرش‌ها و رفتارهای کارآفرینانه از اهداف آموزش کارآفرینی است، باید برنامه‌های آموزشی در سطوح دبستان به‌منظور آگاهی و تقویت نگرش به‌سوی کارآفرینی تدارک دیده شود. لذا کودکانی که آموزش‌های کارآفرینی دریافت می‌کنند، به‌مراتب بیشتر از دیگران دارای مهارت‌های تفکر هستند (رادریگاوز و لیبر^۵، ۲۰۲۰).

1. Kozalinska
2. Chigunta
3. Boubker et al.
4. Axelsson et al
5. Rodriguez & Lieber

با هدف تقویت و ارتقاء نگرش کارآفرینانه در دانش‌آموزان مقطع ابتدایی، الگوها، مفاهیم، اصول، روش‌ها و تکنیک‌های متعددی در پژوهش‌های مختلف ذکر شده‌اند. در همین راستا و با توجه به نیاز مبرم دانش‌آموزان در آشنایی با فرصت‌های شغلی و تعیین مسیر و آینده شغلی‌شان، یکی از مهم‌ترین و اساسی‌ترین مفاهیم مورد تأکید متخصصان تعلیم و تربیت در ایجاد و ارتقاء نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان، آموزش مهارت‌ها و فرصت‌های شغلی به این دسته از یادگیرندگان است. چراکه شکل‌گیری «هویت شغلی» تکلیف مهمی در رشد شغلی و تحقق «هویت من» است. برخوردار بودن از یک هویت شغلی، قطعی یا یک تصویر روشن و باثبات از اهداف-علاقه، شخصیت، توانایی‌های شخصی، به تصمیم‌گیری شغلی مناسب و اعتماد به توانایی شخصی در تصمیم‌گیری‌های مرتبط با شغل، کمک می‌کند. شکست در شکل‌دهی هویت شغلی قطعی اغلب به بی‌تصمیمی شغلی منجر می‌گردد (وانگ و چانگ^۱، ۲۰۲۲).

آموزش کارآفرینی با هدف آگاه نمودن و ترویج فرهنگ و روحیه کارآفرینی در بین دانش‌آموزان، باعث تأثیر در بینش آن‌ها نسبت به کارآفرینی به‌عنوان یک انتخاب شغلی می‌گردد. ضمناً توانمندی‌های ایشان را از لحاظ خلاقیت، توانایی شناخت و استفاده صحیح از فرصت‌ها، تمایل به مخاطره‌پذیری، استقلال، تعهد نسبت به کار، تمایل به حل مشکلات، بهبود انگیزش و تمایلات فردی برای کارآفرین شدن افزایش می‌دهد و با الهام بخشیدن به آن‌ها راه دستیابی به موفقیت را روشن می‌سازد (خلیلی و حق‌پرست، ۱۳۹۲). از طرف دیگر، آموزش کارآفرینی در سال‌های ابتدایی، علاوه بر آشنایی زودهنگام کودکان با مفاهیم پایه کارآفرینی، بر اعتماد به نفس و خلاقیت آن‌ها نیز تأثیر مثبت داشته؛ از آنجا که این دو سازه نقش مهمی در موفقیت افراد در زمینه کارآفرینی دارند، می‌توانند موجب شکل‌گیری ساختار اولیه روحیه کارآفرینی در کودکان شوند (سبزه، ۱۴۰۰). همچنین مطالعات تأیید نموده است که اگر از دوره ابتدایی (که مفاهیم بنیادی و نگرش‌های اساسی در کودکان در حال شکل‌گیری است) به فراهم‌سازی زمینه‌های مساعد برای آموزش غیر مستقیم کارآفرینی بپردازیم، موفقیت در تربیت کارآفرین و نهادینه شدن نگرش «کارآفرینی» به‌جای «کارجویی» در دانش‌آموزان اثرات بسزایی به‌همراه خواهد داشت؛ به‌گونه‌ای که نپرداختن به آن می‌تواند چالش‌های اساسی را برای توفیق برنامه‌های آتی کارآفرینی فراهم نماید. از جمله مزایای آموزش کارآفرینی به کودکان می‌توان به این موارد اشاره کرد: کاهش هزینه شکست با کسب تجارب متعدد در مشاغل کوچک و بهبود مهارت‌های فردی بر حسب تجربه، افزایش دورنمای فکری برای آینده، بهبود اخلاق کاری که تکامل آن از دوران کودکی آغاز می‌شود، اکتساب فهم ارزش پول، گسترش تفکر خلاق و حل مسئله، بهبود مهارت‌های ارتباطی و تنظیم اهداف در سراسر گستره عمر (خلیلی و حق‌پرست، ۱۳۹۲).

اگرچه در دو دهه گذشته تحولات قابل توجهی در ساختار و عملکرد سیستم آموزشی ایران صورت گرفته و موضوع آموزش کارآفرینی در نظام آموزش و پرورش کشور ما نیز مطرح شده است؛ اما نتایج مطالعات نشان می‌دهد که هنوز مشکلات زیادی در آموزش کارآفرینی وجود دارد. از جمله این مشکلات می‌توان به پایین بودن سرمایه‌گذاری برای آموزش کارآفرینی، عدم توجه به ابعاد مختلف توسعه و آموزش کارآفرینی، توجه کم به آموزش عملی، عدم تطابق محتوای برنامه‌های درسی با شرایط و نیازهای بازار کار اشاره کرد (فرهادی و همکاران، ۱۴۰۲).

تجربه زیسته پژوهشگر پژوهش حاضر در بررسی نگرش دانش‌آموزان دوره دوم مقطع ابتدایی در یک

منطقه محروم، نشان داد الگوی ذهنی آن‌ها محدود به برخی از فرصت‌های شغلی است که به دلیل عدم شناسایی استعداد و توانمندی خود، عدم آگاهی از جزئیات ابعاد مشاغل گوناگون و عدم دریافت آموزش‌های لازم، آن‌ها قادر به تشخیص علاقه شغلی خود و ترسیم آینده شغلی‌شان بر اساس آن نیستند؛ در نتیجه این دانش‌آموزان به کمتر از آنچه هستند قانع شده و یا اینکه به دلیل عدم شناخت ابعاد مختلف مشاغل، مسیر مناسب و شایسته‌ای را برای آینده خود در نظر نخواهند گرفت. در نهایت نیز آن‌ها با ورود به مقطع متوسطه، به‌ویژه در سال‌های اولیه، انگیزه لازم را برای قرار گرفتن در مسیر شغلی مورد علاقه خود را نخواهند داشت و تلاش کافی در جهت رسیدن به هدف تعیین‌شده خود به کار نمی‌گیرند.

طبیعی است در مقطع متوسطه با استفاده از فرم‌های هدایت تحصیلی، مشاوره‌های متعدد شغلی و رشد عقلانی دانش‌آموزان، این رخداد رقم خواهد خورد؛ اما خلأ بزرگ در مقطع ابتدایی، به‌ویژه پایه ششم، آن است که دانش‌آموزان با وجود شرایط مساعد و بهره‌گیری از مفاهیم پایه کتاب کار و فناوری، کاملاً مشتاق و پذیرای دریافت چنین آموزه‌هایی برای تعیین مسیر شغلی و تلاش برای رسیدن به اهداف بزرگ زندگی خود هستند و بدین ترتیب با آموزش فرصت‌های شغلی، به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین مفاهیم تفکر کارآفرینانه، بستر مناسبی برای ایجاد و رشد نگرش کارآفرینانه برای آن‌ها فراهم است اما عملاً چنین اقدامات و برنامه‌هایی در راستای ارتقاء نگرش کارآفرینانه آن‌ها تعیین و اجرا نشده است.

هرچند با استفاده از طرح‌های مختلفی چون طرح شهاب (طرحی جهت شناسایی استعدادهای دانش‌آموزان)، استعدادهای و هوش‌های نه‌گانه دانش‌آموزان توسط معلمان مورد بررسی قرار خواهند گرفت؛ اما با وجود چنین طرح‌هایی نیز برای جهت‌دهی به توانمندی‌ها و علایق دانش‌آموزان مقطع ابتدایی و رفع نیازهای آن‌ها، اتفاق چشمگیر و قابل توجهی در مدارس رقم نخورده است. چراکه این اقدام فقط توسط معلم و برای ارائه به سازمان آموزش و پرورش صورت گرفته و علاوه بر اینکه برنامه عملیاتی نیز در جهت استعدادهای کشف شده توسط سازمان ارائه نمی‌شوند، دانش‌آموزان نیز در شناسایی توانمندی‌ها و شناخت ابعاد مختلف وجود خود برای ارتقاء نگرش کارآفرینانه، هیچ نقشی نداشته‌اند؛ بنابراین، می‌توان با بهره‌گیری از روش‌های گوناگون و فعال تدریس، فرصت‌های شغلی را در جهت ارتقاء نگرش کارآفرینانه به دانش‌آموزان پایه ششم یکی از مدارس مناطق محروم آموزش داد تا علاوه بر رفع نیازهای یادگیری آن‌ها، در برانگیخته شدن انگیزه و بالفعل شدن استعدادهای بالقوه این عزیزان نیز نقش مثبتی داشت.

با توجه به مطالب پیش‌گفته و لزوم ارتقاء نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان مقطع ابتدایی، نیاز و تمایل شدید دانش‌آموزان پایه ششم در دریافت آموزش‌های لازم و آشنایی با فرصت‌های شغلی، اهمیت جهت‌دهی به اهداف، توانمندی‌ها و علایق آن‌ها در تعیین مسیر مناسب برای ورود به مقطع متوسطه و ترسیم آینده شغلی‌شان، در میان مفاهیم قابل آموزش کارآفرینی با هدف تقویت نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان، آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی انتخاب گردید. بر همین اساس، لزوم شناسایی مؤلفه‌های اثرگذار در ارتقاء نگرش کارآفرینانه و چگونگی ارتقاء آن‌ها با بهره‌گیری از روش‌های تدریس هدفمند و پویا در خلال آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی برای نخستین بار در این پژوهش مورد توجه قرار گرفت تا با هدف بررسی اثرگذاری آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی بر مؤلفه‌های نگرش کارآفرینانه‌ای که در این پژوهش مد نظر هستند؛ یعنی عزت نفس، میل به موفقیت، کنترل شخصی، خلاقیت و نوآوری، ریسک‌پذیری و فرصت‌یابی، به پرسش‌هایی از این قبیل پاسخ داده شود که آموزش مشاغل تا چه میزان بر تقویت هر یک از این مؤلفه‌ها تأثیرگذار است؟

پیشینه پژوهش

سبزه (۱۴۰۰) پژوهش «بازی‌های خلاق مبنایی برای شکل‌گیری نگرش کارآفرینانه در کودکان» را با هدف بررسی تأثیر بازی‌های خلاق بر شکل‌گیری و تقویت نگرش کارآفرینانه کودکان مقطع ابتدایی انجام داده است. نتایج نشان داد آموزش کارآفرینی با روش بازی‌های خلاق در زمینه کارآفرینی، مورد توجه و استقبال زیاد کودکان قرار گرفته و سبب تقویت نگرش کارآفرینانه در تمامی ابعاد آن شامل کنترل درونی، میل به موفقیت، خلاقیت، نوآوری و عزت نفس شده است.

اشرفی و نجفی (۱۳۹۷) مطالعه «اثر بخشی آموزش کارآفرینی بر مسیر شغلی دانش‌آموزان» را با هدف بررسی اثر بخشی درس کارآفرینی بر مسیر شغلی دانش‌آموزان انجام دادند. جامعه آماری پژوهش شامل همه دانش‌آموزان دختر پایه دوم مقطع متوسطه در شهر نورآباد بود و نتایج نشان داد که آموزش کارآفرینی بر مسیریابی شغلی دانش‌آموزان مؤثر است و کارآفرینی می‌تواند به‌عنوان یک مسیر شغلی در نظر گرفته شود.

بهمنی (۱۳۹۶) مطالعه‌ای با عنوان «شناسایی محتوا و روش تدریس کارآفرینی با هدف تقویت نگرش کارآفرینانه در دانش‌آموزان مقطع ابتدایی» انجام داد. بر اساس یافته‌های پژوهش، مفاهیم قابل آموزش در هر یک از پنج بعد نگرش کارآفرینانه شامل میل به موفقیت، کنترل شخصی، خلاقیت و نوآوری، عزت نفس و تشخیص و بهره‌برداری از فرصت هستند.

آراستی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان «تأثیر آموزش کارآفرینی از طریق روش داستان‌سرایی بر نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان مقطع ابتدایی» در کل جامعه آماری دانش‌آموزان پایه‌های چهارم و پنجم ابتدایی دبستان دخترانه سلام منطقه ۱ تهران (۴۵ نفر آزمایشی و ۴۰ نفر کنترل) انجام دادند. بر اساس نتایج، آموزش کارآفرینی با روش داستان‌سرایی در زمینه کارآفرینی موجب تقویت نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان و همچنین تقویت ابعاد آن شامل خلاقیت، میل به موفقیت، کنترل درونی و عزت نفس شده است. همچنین، داشتن خانواده فعال در کسب‌وکار بر رابطه آموزش کارآفرینی به روش داستان‌سرایی در زمینه کارآفرینی و نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان مقطع ابتدایی تأثیر داشته است.

نانز کنل و همکاران^۱ (۲۰۲۳) در پژوهش خود با عنوان «آموزش کارآفرینی در مدارس چقدر مؤثر است؟ یک مطالعه تجربی برنامه درسی جدید در اسپانیا» به تحلیل نتایج یک برنامه آموزش کارآفرینی با تمرکز بر دانش و نگرش در ۱۰۳۶ دانش‌آموز دوره متوسطه، دبیرستان و حرفه‌آموزی در دو گروه کنترل و آزمایش پرداختند. این مطالعه نشان می‌دهد که دانش‌آموزان با نگرش مثبت نسبت به کارآفرینی، دانش کارآفرینی خود را بهبود می‌بخشند و در صورت شرکت در برنامه خاص تأثیر آن بیشتر است و اثر بخشی گنجانیدن محتوا بر کارآفرینی در برنامه درسی و برنامه خاص تأیید می‌شود.

یوسنی و همکاران^۲ (۲۰۲۱) نیز پژوهش «نیاز به مواد استاندارد برای آموزش شغلی در دوره ابتدایی: از دیدگاه معلمان» را با هدف بررسی نیاز به مواد استاندارد برای آموزش شغلی دوره ابتدایی از دیدگاه معلمان راهنمایی و مشاوره انجام دادند. نتایج نشان داد که اکثریت ۹۲/۴ درصد از پاسخ‌دهندگان موافق بودند که مواد استاندارد مربوط به آموزش شغلی بین مشاوران مدارس توزیع شود و آن‌ها مازول‌ها، کتاب‌های مرجع و فرهنگ لغت‌های شغلی را به‌عنوان مواد مورد نیاز آموزش شغلی انتخاب کردند.

1. Nunúñez-Canal et al.

2. Ghafar et al.

سابتونو و همکاران^۱ (۲۰۲۱) پژوهشی با عنوان «خودکارآمدی کارآفرینانه در دانش‌آموزان ابتدایی: نقش آموزش کارآفرینی» انجام دادند. این مطالعه به بررسی تأثیر محیط یادگیری در فضای باز و آموزش کارآفرینی بر خودکارآمدی کارآفرینی دانش‌آموزان دبستانی اندونزی پرداخت و یافته‌ها نشان داد که محیط یادگیری در فضای باز ارتباط تنگاتنگی با آموزش کارآفرینی و خودکارآمدی کارآفرینی دارد. همچنین آموزش کارآفرینی نقش مهمی در میانجی‌گری رابطه بین محیط یادگیری در فضای باز و خودکارآمدی دانش‌آموزان دارد.

پس از بررسی پژوهش‌های پیشین مرتبط با این حوزه، مؤلفه‌های عزت نفس، کنترل شخصی، میل به موفقیت، خلاقیت و نوآوری، ریسک‌پذیری و فرصت‌یابی به‌عنوان ۶ مؤلفه‌ای که بیشترین فراوانی و تأثیر را در نگرش کارآفرینانه داشتند، چارچوب مفهومی این پژوهش را نیز تشکیل دادند؛ بنابراین با هدف کلی بررسی تأثیر آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی بر ارتقاء نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی منطقه فرگ شهرستان داراب، فرضیه‌های زیر در پژوهش مد نظر قرار گرفتند:

۱. بررسی میزان تأثیر آموزش فرصت‌های شغلی بر مؤلفه عزت نفس در تقویت نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان پایه ششم منطقه فرگ شهرستان داراب؛
۲. بررسی میزان تأثیر آموزش فرصت‌های شغلی بر مؤلفه میل به موفقیت در تقویت نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان پایه ششم منطقه فرگ شهرستان داراب؛
۳. بررسی میزان تأثیر آموزش فرصت‌های شغلی بر مؤلفه کنترل شخصی در تقویت نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان پایه ششم منطقه فرگ شهرستان داراب؛
۴. بررسی میزان تأثیر آموزش فرصت‌های شغلی بر مؤلفه خلاقیت و نوآوری در تقویت نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان پایه ششم منطقه فرگ شهرستان داراب؛
۵. بررسی میزان تأثیر آموزش فرصت‌های شغلی بر مؤلفه ریسک‌پذیری در تقویت نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان پایه ششم منطقه فرگ شهرستان داراب؛
۶. بررسی میزان تأثیر آموزش فرصت‌های شغلی بر مؤلفه فرصت‌یابی در تقویت نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان پایه ششم منطقه فرگ شهرستان داراب.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نوع شبه آزمایشی (نیمه آزمایشی) از نوع پیش‌آزمون - پس‌آزمون با گروه کنترل است. به این صورت که در ابتدا از میان دانش‌آموزان دختر پایه ششم ابتدایی در منطقه فرگ شهرستان داراب با استفاده از نمونه‌گیری در دسترس و هدفمند دو کلاس ۳۰ نفره به‌عنوان گروه آزمایش و کنترل در نظر گرفته شد و سپس از آن‌ها با استفاده از پرسش‌نامه محقق‌ساخته با طیف ۵ درجه‌ای لیکرت که شامل ۴۴ گویه بوده و توسط دانش‌آموزان در هر دو گروه به‌صورت کتبی پاسخ داده شد؛ در ابتدا با جمع‌آوری داده‌ها در مرحله پیش‌آزمون از هر دو گروه آزمایش و کنترل، نگرش اولیه آن‌ها قبل از دریافت برنامه آموزشی سنجیده شد و پس از دو ماه ارائه آموزش‌های مربوط به مشاغل و فرصت‌های شغلی در گروه آزمایش، مجدداً پرسش‌نامه‌ها در هر دو گروه منتشر و داده‌های جدید در مرحله پس‌آزمون جمع‌آوری گردید تا میزان ارتقاء نگرش کارآفرینانه پس از آموزش مشاغل در گروه آزمایش و کنترل مورد ارزیابی قرار گیرد. جهت تعیین روایی ابزار پرسش‌نامه محقق‌ساخته از روش روایی محتوایی استفاده شد. به این صورت که پرسش‌نامه

طراحی‌شده در اختیار سه نفر از متخصصان حوزه موضوعی، قرار داده شد تا نظرات تخصصی خود را در خصوص تناسب جملات و محتوای پرسش‌نامه بیان کنند؛ بنابراین، ابتدا نسخه اولیه پرسش‌نامه محقق‌ساخته برای آن‌ها ارسال و پس از بررسی توسط آن‌ها، نسخه اصلاح‌شده پرسش‌نامه آماده شد و مجدد جهت تأیید به آن‌ها فرستاده شد. همچنین جهت تعیین پایایی ابزار پژوهش (پرسش‌نامه محقق‌ساخته)، پایایی آن از طریق روش ضریب آلفای کرونباخ محاسبه گردید. نتایج آلفای کرونباخ پرسش‌نامه پژوهش بیانگر آن است که پایایی متغیر نگرش کارآفرینانه و نیز مؤلفه‌های مربوط به آنان با توجه به معیار $0/7$ قابل قبول برآورد شده است.

جدول ۱. سلسله اقدامات و فعالیت‌های لازم در دروس مختلف پایه ششم جهت آموزش مشاغل و تقویت نگرش کارآفرینانه

دانش‌آموزان

درس فارسی (انشا)	
فعالیت مربوطه: نوشتن انشا با موضوع «شغلی که من دوست دارم»	
تعداد جلسات	۲ جلسه
زمان هر جلسه	۵۰ دقیقه
هدف	خودآگاهی دانش‌آموزان از استعدادها، علایق، اهداف و آینده‌نگری شغلی و حرفه‌ای خود پس از توضیحات و راهنمایی‌های آموزگار، هر یک از دانش‌آموزان به نوشتن انشای خود با محوریت بیان استعدادها، توانمندی‌ها، علایق و انتخاب‌های شغلی خود در آینده پرداخته و پس از نگارش انشای خود و در صورت تمایل آن را در کلاس برای دیگر دوستانشان خواندند.
شیوه اجرا	این اقدام قبل از ارائه آموزش‌های لازم مورد نظر در پژوهش صورت گرفت تا در ضمن افزایش آگاهی و ارتقاء مؤلفه‌های نگرش کارآفرینانه، آن‌ها نیز در خصوص علایق و تمایلات خود عمیق‌تر تأمل کنند.
فعالیت مربوطه: نوشتن درس آزاد	
تعداد جلسات	۷ جلسه
زمان هر جلسه	۵۰ دقیقه
هدف	آشنایی با مشاغل در فرهنگ‌های بومی ایران
شیوه اجرا	دانش‌آموزان به‌صورت گروهی پس از انتخاب یک قوم ایرانی (کرد، لر، بلوچ، ترک و...)، پس از تحقیق و همفکری با یکدیگر به نوشتن درس آزاد پرداخته و به مفاهیم کلی چون آداب و رسوم، لباس‌ها، افراد مشهور، انواع مشاغل انجام شده توسط افراد آن قوم در گذشته و حال، اماکن دیدنی و ... اشاره نمودند. پس از تکمیل کتاب خوان‌داری و نوشتاری آن‌ها به‌صورت گروهی مطالب مربوط به قوم خود را در قالب کلیپ، متن و ... در کلاس درس و برای دیگر دانش‌آموزان ارائه دادند.
فعالیت مربوطه: کتاب‌خوانی	
تعداد جلسات	متناسب با نیاز دانش‌آموزان
زمان هر جلسه	در طول ۲ ماه اجرای پژوهش
هدف	مطالعه و آشنایی دانش‌آموزان با محتوای کتب مختلف که در جهت تقویت مؤلفه‌های نگرش کارآفرینانه در کتابخانه کلاس قرار گرفته است.
شیوه اجرا	در فرایند اجرای پژوهش، آموزگار کتاب‌هایی را که می‌توانند در رشد هر یک از مؤلفه‌های نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان مؤثر باشند را تهیه و در اختیار آن‌ها قرار داد و ضمن توضیح کلی در خصوص هر یک از این کتاب‌ها و محتوای مفیدشان، آن‌ها را تشویق به مطالعه کرده و در جلسات نقد و بررسی کتاب‌ها از همین افراد در جهت توضیح مطالب برای دیگر دانش‌آموزان بهره گرفت.
عنوان و موضوع کتاب‌ها به شرح زیر است:	
- زنان پیشرو: با محوریت معرفی و شرح‌حال بانوان موفق ایران‌زمین در مشاغل متعدد	
- سری کتاب‌های «قهرمان من»: با معرفی الگوهای قهرمان ایرانی از نسل‌های مختلف و آشنایی با سبک زندگی آن‌ها	
- چه کار می‌کنی با یک مشکل؟ با موضوع شجاعت، خودسازی، ریسک‌پذیری و حل مسئله	
- خود دوست‌داشتنی من: بیان داستان زندگی یک دختر و با محوریت عزت نفس	
- می‌توانم یک من دیگر بسازم: با محوریت خودشناسی در کودکان	
- خود شجاع تو: بیان یک داستان و آموزش مفاهیمی چون عزت نفس، کنترل درونی، خودشناسی و ...	
و کتاب‌های دیگری که پس از بررسی این داستان‌ها و علاقه‌مندی به مطالعه، خود دانش‌آموزان به کتابخانه کلاس اهدا کردند و در رونق کتاب‌خوانی و افزایش نرخ مطالعه در کلاس مؤثر واقع شدند.	

ادامه جدول ۱. سلسله اقدامات و فعالیت‌های لازم در دروس مختلف پایه ششم جهت آموزش مشاغل و تقویت نگرش کارآفرینانه

دانش‌آموزان	
درس مطالعات	
فعالیت مربوطه: ارائه دروس مرتبط با مشاغل و پوشاک متناسب هر شغل	
تعداد جلسات	۵ جلسه
زمان هر جلسه	۵۰ دقیقه
هدف	آشنایی دانش‌آموزان با مشاغل مختلف و لباس‌های مربوط به هر شغل در زمان گذشته و حال
شیوه اجرا	در دروس مختلف دانش‌آموزان علاوه بر یادگیری انواع کسب‌وکارهای رایج در هر دوره تاریخی و مشاغلی که مربوط به کشاورزی و دریا می‌شوند و بیان دانسته‌ها و تجربیات خود درخصوص این دسته از مشاغل، آن‌ها در فصل پوشاک نیز با لباس‌های متناسب هر شغل آشنا شده و با تهیه و نمایش هر یک از آن‌ها در کلاس درس به فهم ملموس‌تری دست می‌یابند.
فعالیت مربوطه: دعوت از مشاغل گوناگون به کلاس درس	
تعداد جلسات	۵ جلسه
زمان هر جلسه	۴۰ دقیقه
هدف	آشنایی دانش‌آموزان با مشاغل مختلفی که توسط افراد شاغل بومی در منطقه معرفی می‌شوند.
شیوه اجرا	در راستای آگاهی بخشی بهتر به دانش‌آموزان، در جلسات متعددی از افراد بومی برای حضور در کلاس درس دعوت به عمل آمد تا ضمن بیان نکات مربوط به شغل خود، امکان پرسش و پاسخ درخصوص آن شغل نیز برای دانش‌آموزان فراهم باشد. به همین منظور مشاغلی چون پرستار، مراقب بهداشت مرکز سلامت، مهندس عمران، نیروی انتظامی و ... در کلاس حاضر شده و پس از توضیح ابعاد شغلی خود به سؤال‌ها و دغدغه‌های دانش‌آموزان نیز پاسخ دادند.
درس علوم	
فعالیت مربوطه: بازدید از مشاغل و کسب‌وکارهای منطقه	
تعداد جلسات	۲ جلسه
زمان هر جلسه	۷۰ دقیقه
هدف	شناخت ابعاد برخی از مشاغل موجود در منطقه
شیوه اجرا	در راستای آشنایی مستقیم دانش‌آموزان با مشاغلی که در منطقه ایجاد شده و شناخت این‌گونه مشاغل کمتر برای آن‌ها امکان‌پذیر بوده است، بازدید از بیمارستان شهدای منطقه فرگ صورت گرفت. در جریان این بازدید، دانش‌آموزان به‌طور مستقیم با مشاغلی چون مامایی، علوم آزمایشگاهی، رادیولوژی، دندان‌پزشکی و ... آشنا شدند؛ نکات مربوط به هر شغل را از کارشناسان هر یک از این شغل‌ها پرسیدند و از نزدیک محیط، ابزار و مراحل کار را مشاهده نمودند.
	در جریان بازدیدهای محلی، دانش‌آموزان از یک کارگاه پرورش قارچ پر بارزه در منطقه نیز دیدن کردند. آن‌ها با دقت سخنان مسئول کارگاه و مراحل انجام کار را دنبال کرده و با نحوه رشد قارچ‌ها، زمان‌بندی رسیدگی به آن‌ها، نحوه سوددهی و فروش نیز آشنا شدند.
فعالیت مربوطه: ایجاد کارگاه پرورش قارچ در مدرسه	
تعداد جلسات	متناسب با نیاز موجود
زمان هر جلسه	در طول ۲ ماه اجرای پژوهش
هدف	کارآفرینی و ایجاد کسب‌وکار در مدرسه
شیوه اجرا	پس از بازدید از کارگاه پرورش قارچ و آشنایی با مراحل اجرایی کار، ایده ایجاد کارگاه در ابعاد متناسب با ظرفیت مدرسه توسط دانش‌آموزان و مدیریت و کادر مدرسه مطرح گردید. به همین منظور و با جلب همکاری مسئول کارگاه، دانش‌آموزان به جمع‌آوری ابزار و فراهم کردن شرایط لازم برای ایجاد یک کارگاه کوچک در مدرسه پرداخته و با حمایت‌های صورت گرفته از جانب مدیریت مدرسه، موفق به پرورش قارچ‌های خوراکی و فروش آن‌ها در سطح منطقه شدند.
فعالیت مربوطه: طراحی و ساخت ابزار و وسیله‌های خلاقانه به‌صورت گروهی	
تعداد جلسات	۴ جلسه
زمان هر جلسه	۴۵ دقیقه
هدف	رشد خلاقیت و مهارت‌های دست‌ورزی دانش‌آموزان در قالب تولید یک محصول

ادامه جدول ۱. سلسله اقدامات و فعالیت‌های لازم در دروس مختلف پایه ششم جهت آموزش مشاغل و تقویت نگرش کارآفرینانه

دانش‌آموزان

در راستای اهداف معین‌شده در درس «طراحی کنیم و بسازیم» علوم ششم و «طرح جابر» در مقطع ابتدایی، تمامی دانش‌آموزان در قالب گروه‌های پنج‌نفره به طراحی و ساخت ابزارهای مبتکرانه و جدید پرداختند. هم‌زمان با اجرای این پروژه مهارت‌هایی چون برقراری ارتباط، حل مسئله، کار تیمی، تفکر واگرا و ... در آن‌ها تقویت شد و در نتیجه تلاش‌های ارزشمند و نوآورانه گروه‌ها، وسایلی چون: ماشین لباسشویی، چراغ‌خواب، چراغ مطالعه، چرخ و فلک، ماشین الکتریکی، اره‌مویی برقی، سبزی خردکن، کولر آبی، لوستر و ... ساخته شدند.	شیوه اجرا
درس ریاضی	
فعالیت مربوطه: آموزش درصد، مالیات، سود، تخفیف	
تعداد جلسات	۵ جلسه
زمان هر جلسه	۵۰ دقیقه
هدف	آشنایی دانش‌آموزان با نحوه محاسبه و پرداخت درصد، مالیات، سود، تخفیف
شیوه اجرا	در قالب فعالیت‌های ریاضی در فصل نسبت و تناسب، دانش‌آموزان ضمن یادگیری مفهوم درصد و نحوه محاسبه آن، به کمک مثال‌هایی نحوه محاسبه سود، تخفیف و مالیات را نیز می‌آموزند.
فعالیت مربوطه: ایجاد بازارچه	
تعداد جلسات	۱ جلسه
زمان هر جلسه	۱۲۰ دقیقه
هدف	آشنایی دانش‌آموزان با نحوه بهره‌برداری از سود، تخفیف، بازاریابی و فروش
شیوه اجرا	پس از آموزش نحوه محاسبه درصد، تخفیف و سود، از دانش‌آموزان خواسته شد تا جهت مشارکت و ایجاد بازارچه در راستای طرح بوم، اجناس، خوراکی‌ها و دست‌ساخته‌های خود را در غرفه‌های مشخص‌شده حیاط مدرسه به فروش برسانند. به همین منظور گروه‌های فروشنده، بازاریاب و میران فروش برای هر غرفه مشخص شدند و آن‌ها طبق آموخته‌های خود برای اجناسشان نرخ مشخص کرده و میزان تخفیف در نظر گرفته شده و سود حاصل از فروش را محاسبه نمودند.
درس کار و فناوری	
فعالیت مربوطه: ارائه مشاغل مختلف در فرهنگ‌نامه مشاغل توسط دانش‌آموزان در کلاس درس	
تعداد جلسات	۱۵ جلسه
زمان هر جلسه	۲۰ دقیقه (برای معرفی هر شغل حدوداً ۶ دقیقه)
هدف	مواجهه دانش‌آموزان با انواع مشاغل جامعه و آشنایی با مراحل، ابزار، فرصت‌ها و تهدیدات هر شغل
شیوه اجرا	به جهت آشنایی بهتر دانش‌آموزان با مشاغل مختلف جامعه به‌ویژه مشاغلی که فرصت مواجهه با آن‌ها در محل زندگی دانش‌آموزان کمتر فراهم بوده است از کتاب فرهنگ‌نامه مشاغل بهره گرفته شد. در این کتاب که با بیش از ۲۰۰ عنوان شغل بهترین مرجع برای شناخت همه‌جانبه و جامع مشاغل گوناگون است، ضمن تعریف، معرفی و مراحل ورود به هر شغل، به بیان ویژگی‌های لازم هر فرد برای احصاء آن شغل پرداخته و فضای شغلی، وظایف و مسئولیت‌ها را نیز در کنار مطلوبیت‌ها و محدودیت‌های شغلی ذکر می‌کند. همچنین به اهمیت وجود این شغل در جامعه نیز می‌پردازد. به همین منظور برای ارائه شغل‌هایی که متناسب بانوان بوده و دانش‌آموزان کمتر در مورد آن‌ها اطلاع دارند و یا اصلاً نمی‌دانند، افرادی به‌صورت داوطلب انتخاب شدند؛ به هر یک از این افراد ۳ شغل معرفی شد. بدین‌صورت که تصاویری از معرفی آن شغل در کتاب فرهنگ‌نامه مشاغل برای این دانش‌آموزان در فضای مجازی ارسال گردید و آن‌ها ضمن تسلط بر محتوا، به تهیه کلیپ، تصویر و دیگر محتوای لازم برای تدریس خود در کلاس پرداخته و در زمان تدریس به کمک سیستم‌های هوشمند موجود در کلاس، از آن‌ها بهره گرفتند تا دیگر دانش‌آموزان نیز به‌خوبی با ابعاد مختلف این مشاغل آشنا شوند.
لازم به ذکر است که بیش از نیمی از دانش‌آموزان برای ارائه مشاغل در کلاس در این طرح مشارکت داشته‌اند و فرصت مطالعه و آشنایی با این مشاغل برای آن‌ها فراهم شد.	
فعالیت مربوطه: ایجاد دهکده مشاغل در مدرسه	
تعداد جلسات	۱ جلسه
زمان هر جلسه	۱۲۰ دقیقه
هدف	ارائه و آموزش ابعاد مشاغل گوناگون توسط دانش‌آموزان پایه ششم به دیگر دانش‌آموزان مدرسه

ادامه جدول ۱. سلسله اقدامات و فعالیت‌های لازم در دروس مختلف پایه ششم جهت آموزش مشاغل و تقویت نگرش کارآفرینانه

دانش‌آموزان

در راستای یادگیری عمیق و پویای مشاغل توسط دانش‌آموزان، پس از جلسات تدریس در کلاس درس و با هدف آشنایی دیگر دانش‌آموزان با مشاغل، ایده ایجاد دهکده مشاغل در حیاط مدرسه مطرح شد. به همین منظور در هفته مشاغل، دانش‌آموزان با نصب غرفه‌ها و فراهم کردن ابزار هر شغل به ایفای نقش شغل مورد نظر خود برای دیگر دانش‌آموزان پایه‌های اول تا پنجم پرداختند و ضمن معرفی وظایف هر شغل و نحوه ورود به آن، فضای شغلی، محدودیت‌ها، مطلوبیت‌ها و اهمیت وجود هر یک از این شغل‌ها را در جامعه نیز بیان نمودند.	شیوه اجرا
فعالیت مربوطه: پخش کلیپ‌هایی از مشاغل آینده	
تعداد جلسات	۵ جلسه
زمان هر جلسه	۱۰ دقیقه
هدف	آشنایی دانش‌آموزان با مشاغلی که در آینده امکان بروز و ظهور آن‌ها وجود دارد.
شیوه اجرا	با هدف پرورش قوه خلاقیت و ریسک‌پذیری دانش‌آموزان و همچنین شناخت مشاغلی که ممکن است در آینده ایجاد شوند، فیلم‌هایی در کلاس درس پخش شد تا آن‌ها با چنین فرصت‌های شغلی نیز آشنا شوند و از ابعاد، فرصت‌ها و تهدیدات مرتبط با هر یک از این شغل آگاه گردند. مشاغلی چون: متخصص پرینت سه‌بعدی غذا، جراحی حافظه، برنامه‌نویسی ذرات هوشمند و ... همچنین پس از پخش هر فیلم در کلاس به بحث و گفت‌وگوی گروهی در خصوص هر یک از این شغل‌ها و مشاغل دیگری که احتمالاً در آینده امکان ایجاد آن‌ها وجود دارد پرداخته می‌شد.
فعالیت مربوطه: ساخت دست‌سازه‌های قابل فروش در بازارچه	
تعداد جلسات	۳ جلسه
زمان هر جلسه	۵۰ دقیقه
هدف	ساخت وسایل و ابزار توسط دانش‌آموزان، متناسب با استعداد و توانمندی آن‌ها با هدف درآمدزایی دانش‌آموزان برای درآمدزایی و شرکت در بازارچه لازم است وسایلی را برای فروش ساخته و یا به تهیه خوراکی، گل و گیاه و ... می‌پرداختند. به همین منظور آن‌ها وسایلی چون جامدادی، آویز، دستبند، وسایل تزئینی، گلدان‌های گل، گیاهان زینتی و دارویی و خوراکی‌هایی چون کیک، شیرینی، پفیلا و ... را که خودشان تهیه کرده بودند قیمت‌گذاری کرده و با احتساب تخفیف و میزان سود که در درس ریاضی آموخته بودند، آن‌ها را به فروش رساندند.
درس هدیه‌های آسمان	
فعالیت مربوطه: آموزش درس راز موفقیت	
تعداد جلسات	۲ جلسه
زمان هر جلسه	۵۰ دقیقه
هدف	آشنایی دانش‌آموزان با عوامل موفقیت و موانع آن
شیوه اجرا	در درس هدیه‌های آسمان درس راز موفقیت به خاطر بیان داستان‌گونه راه‌های رسیدن به این مهم و موانع آن، قابلیت اجرای نمایش توسط دانش‌آموزان را دارد. به همین منظور آن‌ها در قالب یک نمایش گروهی به تدریس این درس پرداختند و عوامل موفقیت را به دیگر دوستانشان آموختند.
درس تفکر و پژوهش	
فعالیت مربوطه: آموزش مفاهیم نظام‌مندی، هویت و ارزش	
تعداد جلسات	۵ جلسه
زمان هر جلسه	۴۰ دقیقه
هدف	ارتقاء فضایل فکری، تجسم و تخیل، خودشناسی، عزت نفس، مهارت ارزش‌گذاری و شکل‌گیری هویت اصیل هر شخص در کنار شناخت تفاوت‌های فردی
شیوه اجرا	دروس مختلف در دو فصل نظام‌مندی و هویت و ارزش به دانش‌آموزان در کنار بحث و گفت‌وگو جهت توسعه آداب گفت‌وگوهای جمعی در کلاس درس آموزش داده می‌شود تا اهداف ذکرشده محقق گردند.

تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش از طریق دو بخش آماری صورت پذیرفت. در بخش نخست، ابتدا از آمار توصیفی و جهت مرتب کردن اطلاعات با استفاده از محاسبه میانگین و انحراف معیار انجام شد. در بخش دوم، یعنی آمار استنباطی از آزمون تحلیل کواریانس تک‌متغیره (ANCOVA)، T زوجی و مستقل و نیز تحلیل

واریانس با اندازه‌گیری مکرر با پیش‌فرض همگنی واریانس درون‌گروهی با استفاده از آزمون لوین و نیز آزمون شاپیرو ویلکس برای بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها استفاده شده است.

نتایج

به‌منظور ارائه دیدگاهی مناسب در مورد متغیر اصلی پژوهش و مؤلفه‌های آن، ویژگی‌های توصیفی به شرح جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. شاخصه‌های توصیفی متغیر نگرش کارآفرینانه و مؤلفه‌های آن در گروه‌های آزمایش و کنترل

گروه کنترل		گروه آزمایش		موقعیت	متغیرها
انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین		
۰/۳۰۹	۳/۷۵	۰/۳۷۶	۳/۸۰	پیش‌آزمون	نگرش کارآفرینانه
۰/۷۶۴	۴/۰۷	۰/۵۲۳	۴/۴۵	پس‌آزمون	
۰/۴۹۱	۳/۴۹	۰/۴۱۱	۳/۴۹	پیش‌آزمون	عزت نفس
۰/۴۹۷	۳/۳۶	۰/۴۲۹	۳/۵۷	پس‌آزمون	
۰/۵۳۹	۴/۲۹	۰/۵۶۱	۴/۱۶	پیش‌آزمون	میل به موفقیت
۰/۵۵۱	۴/۲۵	۰/۴۶۹	۴/۳۰	پس‌آزمون	
۰/۵۴۶	۴/۱۸	۰/۷۹۵	۴/۰۴	پیش‌آزمون	کنترل شخصی
۰/۶۶۷	۴/۲۶	۰/۵۱۷	۴/۳۹	پس‌آزمون	
۰/۵۶۷	۳/۷۱	۰/۴۲۸	۴/۰۴	پیش‌آزمون	خلاقیت و نوآوری
۰/۶۲۹	۳/۷۷	۰/۵۲۱	۴/۳۱	پس‌آزمون	
۰/۴۹۲	۳/۳۲	۰/۵۶۳	۳/۵۶	پیش‌آزمون	ریسک‌پذیری
۰/۵۰۰	۳/۵۶	۰/۵۵۷	۳/۹۹	پس‌آزمون	
۰/۵۸۰	۳/۸۹	۰/۵۹۲	۳/۷۰	پیش‌آزمون	فرصت‌یابی
۰/۶۴۴	۳/۸۳	۰/۶۲۴	۴/۰۸	پس‌آزمون	

بر اساس نتایج توصیفی به‌دست آمده از جدول ۲، در مرحله پیش‌آزمون میانگین نمرات نگرش کارآفرینانه در افراد نمونه در گروه‌های آزمایشی و کنترل نزدیک به هم می‌باشند. در حالی که در مرحله پس‌آزمون، در نمرات آزمودنی‌های گروه‌های آزمایشی، تغییر محسوسی ایجاد شده است.

پس از توصیف پاسخ‌های به‌دست آمده از جامعه آماری در این بخش به بررسی فرضیه‌های مطرح شده و آزمون آماری مورد استفاده در پژوهش پرداخته شده است. به بیان دیگر در این بخش به تحلیل یافته‌های به‌دست آمده از تحقیقات میدانی با استفاده از تحلیل کوواریانس تک‌متغیری به همراه آزمون پیش‌فرض‌های آن، پرداخته می‌شود تا از نظر آماری نیز بتوان صحت و سقم فرضیات را مورد بررسی قرار داد. در ادامه به‌منظور اجرای آزمون تحلیل کوواریانس ابتدا مفروضه‌های اصلی شامل: ۱- نرمال بودن توزیع نمرات؛ ۲- همسانی واریانس‌های نمرات؛ ۳- تساوی کوواریانس‌های نمرات؛ ۴- همگنی شیب‌های رگرسیون بررسی شده است.

بررسی نرمال بودن توزیع نمرات

برای بررسی نرمال بودن نمرات از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف استفاده شد. نتایج آزمون کولموگروف - اسمیرنوف در جدول ۳ گزارش شده است.

جدول ۳. بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها با استفاده از آزمون کولموگروف اسمیرنوف در متغیرهای پژوهش

متغیر	پیش آزمون		پس آزمون	
	Z کالموگروف اسمیرنوف	سطح معنی داری	Z کالموگروف اسمیرنوف	سطح معنی داری
نگرش کارآفرینانه	۰/۰۶۳	۰/۹۶۴	۰/۲۴۳	۰/۰۷۲
عزت نفس	۰/۰۸۹	۰/۷۰۹	۰/۰۹۶	۰/۶۲۵
میل به موفقیت	۰/۱۲۶	۰/۲۸۹	۰/۱۰۷	۰/۴۸۴
کنترل شخصی	۰/۱۸۲	۰/۱۳۷	۰/۱۴۴	۰/۱۶۴
خلاقیت و نوآوری	۰/۰۹۳	۰/۶۶۷	۰/۱۱۳	۰/۴۱۵
ریسک پذیری	۰/۱۱۳	۰/۴۲۰	۰/۱۰۳	۰/۵۴۰
فرصت یابی	۰/۱۲۰	۰/۳۴۵	۰/۱۰۲	۰/۵۵۲

در آزمون کولموگروف - اسمیرنوف تک‌نمونه‌ای، فرض صفر بیانگر نرمال بودن توزیع داده‌ها و فرض خلاف بیانگر غیر نرمال بودن آن است. بر اساس نتایج جدول ۳، مقادیر سطح معنی داری نگرش کارآفرینانه برای تمامی نمونه‌های پژوهش، بزرگ‌تر از ۰/۰۵ بود؛ بنابراین فرض نرمال بودن توزیع داده‌ها تأیید و فرض خلاف مبنی بر غیر نرمال بودن توزیع داده‌ها رد می‌گردد؛ بنابراین با توجه به نرمال بودن توزیع داده‌ها، در تحلیل‌های بعدی از آزمون‌های پارامتریک استفاده می‌شود.

بررسی همسانی واریانس‌های نمرات

به منظور بررسی شرایط برقراری تساوی واریانس‌های دو گروه از آزمون آماری F لوین می‌توان استفاده کرد. در جدول ۴ نتایج آزمون نامبرده گزارش شده‌اند.

جدول ۴. نتایج آزمون لوین برای بررسی همگنی واریانس نمرات درون‌گروهی آزمودنی‌ها در متغیرهای پژوهش

متغیر / مؤلفه‌ها	F	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	سطح معنی داری
نگرش کارآفرینانه	۴۳۳۲	۱	۵۶	۰/۰۶۲
عزت نفس	۰/۰۱۲	۱	۵۶	۰/۹۱۲
میل به موفقیت	۲/۰۴۹	۱	۵۶	۰/۱۵۸
کنترل شخصی	۰/۰۰۱	۱	۵۶	۰/۹۷۶
خلاقیت و نوآوری	۱/۸۰۵	۱	۵۶	۰/۱۸۴
ریسک‌پذیری	۰/۰۴۹	۱	۵۶	۰/۸۲۶
فرصت‌یابی	۰/۰۵۸	۱	۵۶	۰/۸۱۰

مفروضه همگنی واریانس نمرات درون گروه‌ها با استفاده از آزمون لوین بررسی شد و با توجه به اینکه مقدار F لوین در سطح $\alpha = ۰/۰۵$ در غالب متغیرها معنی دار نبود، بنابراین مفروضه همگنی واریانس داده‌ها و برقراری شیب رگرسیون مورد استنباط قرار گرفت.

تساوی کوواریانس‌های نمرات

به منظور بررسی تساوی کوواریانس‌ها یا روابط بین متغیرهای وابسته از آزمون باکس به شرح جدول ۵ استفاده شد.

جدول ۵. آزمون باکس برای بررسی تساوی کوواریانس‌ها

۳۵/۷۹۶	Box'M
۱/۵۰۸	F
۲۱	درجه آزادی ۱
۱۱۵۳۴/۲۰۳	درجه آزادی ۲
۰/۰۶۳	سطح معنی داری

همان‌طور که نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد، شرط همسانی ماتریس‌های واریانس - کوواریانس نمرات پس‌آزمون

پیش‌فرض برابری کوواریانس‌ها در تحلیل بوده است. $(sig = 0/063, F = 1/50821, M box = 35/796)$ به دست آمد که بیانگر معنی‌دار نبودن آزمون باکس و تأیید

بررسی همگنی شیب‌های رگرسیون

به منظور بررسی پیش‌فرض همگنی شیب رگرسیون، تعامل بین متغیرهای وابسته و هم‌پیراش به شرح جدول ۶ بررسی شد.

جدول ۶. آزمون پیش‌فرض همگنی ضرایب رگرسیون (تعامل گروه و پیش‌آزمون)

منابع تغییرات	پس‌آزمون	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی‌داری
نگرش کارآفرینانه	۰/۲۳۷	۰/۲۳۷	۱	۰/۲۳۷	۰/۶۱۷	۰/۴۳۶
عزت نفس	۰/۰۳۲	۰/۰۳۲	۱	۰/۰۳۲	۰/۱۷۷	۰/۶۷۶
میل به موفقیت	۰/۰۰۸	۰/۰۰۸	۱	۰/۰۰۸	۰/۰۳۶	۰/۸۵۰
کنترل شخصی	۳/۶۳۱	۳/۶۳۱	۱	۳/۶۳۱	۱/۲۴۵	۱/۶۳۱
خلاقیت و نوآوری	۰/۲۵۸	۰/۲۵۸	۱	۰/۲۵۸	۰/۹۲۲	۰/۳۴۱
ریسک‌پذیری	۰/۰۲۳	۰/۰۲۳	۱	۰/۰۲۳	۰/۰۸۹	۰/۷۶۶
فرصت‌یابی	۱/۰۰۲	۱/۰۰۲	۱	۱/۰۰۲	۳/۳۵۶	۰/۰۷۲

بر اساس داده‌های جدول ۶، نتایج تحلیل نشان داد که در متغیرهای نگرش کارآفرینانه $(sig = 0/05, F = 0/617)$ ، عزت نفس $(sig = 0/05, F = 0/177)$ ، میل به موفقیت $(sig = 0/05, F = 0/036)$ ، کنترل شخصی $(sig = 0/05, F = 1/245)$ ، خلاقیت و نوآوری $(sig = 0/05, F = 0/922)$ ، ریسک‌پذیری $(sig = 0/05, F = 0/089)$ و فرصت‌یابی $(sig = 0/05, F = 3/356)$ ، چون مقدار F محاسبه شده در تعامل گروه و پیش‌آزمون در سطح $0/05$ معنی‌دار نبوده است؛ بنابراین، داده‌ها دلالت بر برقراری مفروضه همگنی شیب رگرسیون دارد. از این‌رو، با توجه به تأیید شدن کلیه پیش‌فرض‌ها، تحلیل کوواریانس جهت آزمون فرضیه‌های پژوهش اجرا شد.

برای بررسی اثرگذاری آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی بر تقویت نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان پایه ششم از آزمون تحلیل کوواریانس تک‌متغیری به شرح جدول ۷ استفاده شده است.

جدول ۷. نتایج تحلیل کوواریانس تک‌متغیری (آنکوا) برای بررسی اثر آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی بر نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان پایه ششم

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی فرضیه	میانگین مجذورات	F	سطح معنی‌داری	اندازه اثر (Eta)
مدل اصلاح شده	۵/۱۷۱	۲	۲/۵۸۶	۶/۷۸۸	۰/۰۰۲	۰/۱۹۸
رهگیری	۱/۳۱۴	۱	۱/۳۱۴	۳/۴۴۹	۰/۰۶۹	۰/۰۵۹
پیش‌آزمون نگرش کارآفرینانه	۳/۰۸۵	۱	۳/۰۸۵	۸/۰۹۹	۰/۰۰۶	۰/۱۲۸
گروه	۱/۷۰۶	۱	۱/۷۰۶	۴/۴۷۹	۰/۰۳۹	۰/۰۷۵
خطا	۲۰/۹۵۰	۵۵	۰/۳۸۱			
کل	۱۰۷۸	۵۸				
جمع اصلاح شده	۲۶/۱۲۱	۵۷				

همان‌طور که در جدول ۷ ملاحظه می‌شود از آنجایی که سطح معنی‌داری محاسبه شده از آلفای $0/05$ کوچک‌تر است، F محاسبه شده معنی‌دار است؛ بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی بر نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان پایه ششم اثر مثبت و معنی‌داری دارد. با توجه به نتایج مندرج در جدول ۷ و با توجه به کنترل و حذف آماری متغیر تصادفی کمکی (پیش‌آزمون)، سطح معنی‌داری محاسبه شده از سطح آلفای

۰/۰۵ کوچکتر است؛ بنابراین F محاسبه شده از لحاظ آماری در این متغیر معنی دار است. اندازه اثر که در واقع مترادف با مجذور همبستگی (r^2) است بدین معنی است که در مجموع، حدود ۷/۵ درصد از تغییرات در نمره‌های پس‌آزمون نگرش کارآفرینانه، به تأثیر آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی مربوط است.

جدول ۸. میانگین‌های تعدیل‌شده مربوط به پس‌آزمون متغیر نگرش کارآفرینانه

انحراف استاندارد	میانگین	گروه	نگرش کارآفرینانه
۰/۱۱۵	۴/۴۳۱	آزمایش	
۰/۱۱۵	۴/۰۸۷	کنترل	

بر اساس جدول ۸، پس از تعدیل میانگین‌ها و کنترل تأثیر متغیر تصادفی کمکی (پیش‌آزمون) بر متغیر نگرش کارآفرینانه، گروه‌ها بعد از مداخله آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی با هم مقایسه شدند. مشخص شد که آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی بر افزایش سطح نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان پایه ششم مؤثر است.

برای بررسی اثرگذاری آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی بر مؤلفه عزت نفس دانش‌آموزان پایه ششم از آزمون تحلیل کوواریانس تک‌متغیری به شرح جدول ۹ استفاده شده است.

جدول ۹. نتایج تحلیل کوواریانس تک‌متغیری (آنکوا) برای بررسی اثر آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی بر عزت نفس دانش‌آموزان پایه ششم

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی فرضیه	میانگین مجذورات	F	سطح معنی‌داری	اندازه اثر (Eta)
مدل اصلاح شده	۲/۸۱۲	۲	۱/۴۰۶	۷/۸۴۳	۰/۰۰۱	۰/۲۲۲
رهگیری	۳/۴۵۹	۱	۳/۴۵۹	۱۹/۲۸۹	۰/۰۰۱	۰/۲۶۰
پیش‌آزمون عزت نفس	۲/۲۱۲	۱	۲/۲۱۲	۱۲/۳۳۸	۰/۰۰۱	۰/۱۸۳
گروه	۰/۵۸۲	۱	۰/۵۸۲	۳/۲۴۸	۰/۰۷۷	۰/۰۵۶
خطا	۹/۸۶۲	۵۵	۰/۱۷۹			
کل	۷۰۸/۵۵۰	۵۸				
جمع اصلاح شده	۱۲/۶۷۴	۵۷				

همان‌طور که در جدول ۹ ملاحظه می‌شود از آنجایی که سطح معنی‌داری محاسبه‌شده از آلفای ۰/۰۵ بزرگ‌تر است، F محاسبه‌شده معنی‌دار نیست؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی بر عزت نفس دانش‌آموزان پایه ششم اثر معنی‌داری ندارد. با توجه به نتایج مندرج در جدول ۹ و با توجه به کنترل و حذف آماری متغیر تصادفی کمکی (پیش‌آزمون)، سطح معنی‌داری محاسبه‌شده از سطح آلفای ۰/۰۵ کوچکتر است؛ بنابراین F محاسبه‌شده از لحاظ آماری در این متغیر معنی‌دار است. اندازه اثر که در واقع مترادف با مجذور همبستگی (r^2) است بدین معنی است که در مجموع، حدود ۵/۶ درصد از تغییرات در نمره‌های پس‌آزمون عزت نفس، به تأثیر آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی مربوط است.

جدول ۱۰. میانگین‌های تعدیل‌شده مربوط به پس‌آزمون مؤلفه عزت نفس

انحراف استاندارد	میانگین	گروه	عزت نفس
۰/۰۷۹	۳/۵۶۴	آزمایش	
۰/۰۷۹	۳/۳۶۴	کنترل	

بر اساس جدول ۱۰ پس از تعدیل میانگین‌ها و کنترل تأثیر متغیر تصادفی کمکی (پیش‌آزمون) بر متغیر عزت نفس، گروه‌ها بعد از مداخله آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی با هم مقایسه شدند.

برای بررسی اثرگذاری آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی بر مؤلفه میل به موفقیت دانش‌آموزان پایه ششم از

آزمون تحلیل کوواریانس تک‌متغیری به شرح جدول ۱۱ استفاده شده است.

جدول ۱۱. نتایج تحلیل کوواریانس تک‌متغیری (آنکووا) برای بررسی اثر آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی بر میل به موفقیت دانش‌آموزان پایه ششم

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی فرضیه	میانگین مجذورات	F	سطح معنی‌داری	اندازه اثر (Eta)
مدل اصلاح شده	۱/۹۷۶	۲	۰/۹۸۸	۴/۲۷۶	۰/۰۱۹	۰/۱۳۵
رهگیری	۷/۵۳۲	۱	۷/۵۳۲	۳۲/۶۰۶	۰/۰۰۱	۰/۳۷۲
پیش‌آزمون میل به موفقیت	۱/۹۴۱	۱	۱/۹۴۱	۸/۴۰۰	۰/۰۰۵	۰/۱۳۲
گروه	۰.۱۲۳	۱	۰/۱۲۳	۰/۵۳۱	۰/۴۶۹	۰/۰۱۰
خطا	۱۲/۷۰۵	۵۵	۰/۲۳۱			
کل	۱۰۷۲/۶۵۳	۵۸				
جمع اصلاح شده	۱۴/۶۸۱	۵۷				

همان‌طور که در جدول ۱۱ ملاحظه می‌شود از آنجایی که سطح معنی‌داری محاسبه‌شده از آلفای ۰/۰۵ بزرگ‌تر است، F محاسبه شده معنی‌دار نیست؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی بر میل به موفقیت دانش‌آموزان پایه ششم اثر معنی‌داری ندارد. با توجه به نتایج مندرج در جدول ۱۱ و با توجه به کنترل و حذف آماري متغیر تصادفی کمکی (پیش‌آزمون)، سطح معنی‌داری محاسبه شده از سطح آلفای ۰/۰۵ کوچک‌تر است. اندازه اثر که در واقع مترادف با مجذور همبستگی (r^2) است بدین معنی است که در مجموع، حدود ۱ درصد از تغییرات در نمره‌های پس‌آزمون میل به موفقیت، به تأثیر آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی مربوط است.

جدول ۱۲. میانگین‌های تعدیل‌شده مربوط به پس‌آزمون مؤلفه میل به موفقیت

میل به موفقیت	گروه	میانگین	انحراف استاندارد
میل به موفقیت	آزمایش	۴/۳۱۷	۰/۰۹۰
	کنترل	۴/۲۲۵	۰/۰۹۰

بر اساس جدول ۱۲ پس از تعدیل میانگین‌ها و کنترل تأثیر متغیر تصادفی کمکی (پیش‌آزمون) بر متغیر میل به موفقیت، گروه‌ها بعد از مداخله آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی با هم مقایسه شدند. برای بررسی اثرگذاری آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی بر مؤلفه کنترل شخصی دانش‌آموزان پایه ششم از آزمون تحلیل کوواریانس تک‌متغیری به شرح جدول ۱۳ استفاده شده است.

جدول ۱۳. نتایج تحلیل کوواریانس تک‌متغیری (آنکووا) برای بررسی اثر آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی بر کنترل شخصی دانش‌آموزان پایه ششم

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی فرضیه	میانگین مجذورات	F	سطح معنی‌داری	اندازه اثر (Eta)
مدل اصلاح شده	۲/۸۳۲	۲	۱/۴۱۶	۴/۴۷۷	۰/۰۱۶	۰/۱۴۰
رهگیری	۱۳/۸۵۵	۱	۱۳/۸۵۵	۴۳/۸۱۰	۰/۰۰۱	۰/۴۴۳
پیش‌آزمون کنترل شخصی	۲/۵۵۶	۱	۲/۵۵۶	۸/۰۸۲	۰/۰۰۶	۰/۱۲۸
گروه	۰.۴۷۱	۱	۰/۴۷۱	۱/۴۸۸	۰/۲۲۸	۰/۰۲۶
خطا	۱۷/۳۹۴	۵۵	۰/۳۱۶			
کل	۱۱۰۴/۷۲۰	۵۸				
جمع اصلاح شده	۲۰/۲۲۶	۵۷				

همان‌طور که در جدول ۱۳ ملاحظه می‌شود از آنجایی که سطح معنی‌داری محاسبه شده از آلفای ۰/۰۵ بزرگ‌تر است، F محاسبه شده معنی‌دار نیست؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی کنترل

شخصی پایه ششم اثر معنی داری ندارد. با توجه به نتایج مندرج در جدول ۱۳ و با توجه به کنترل و حذف آماری متغیر تصادفی کمکی (پیش‌آزمون)، سطح معنی داری محاسبه شده از سطح آلفای ۰/۰۵ کوچک‌تر است. اندازه اثر که در واقع مترادف با مجذور همبستگی (t^2) است بدین معنی است که در مجموع، حدود ۲/۶ درصد از تغییرات در نمره‌های پس‌آزمون کنترل شخصی، به تأثیر آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی مربوط است.

جدول ۱۴. میانگین‌های تعدیل‌شده مربوط به پس‌آزمون مؤلفه کنترل شخصی

انحراف استاندارد	میانگین	گروه	کنترل شخصی
۰/۱۰۵	۴/۴۱۵	آزمایش	
۰/۱۰۵	۴/۲۳۴	کنترل	

بر اساس جدول ۱۴ پس از تعدیل میانگین‌ها و کنترل تأثیر متغیر تصادفی کمکی (پیش‌آزمون) بر متغیر کنترل شخصی، گروه‌ها بعد از مداخله آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی با هم مقایسه شدند. برای بررسی اثرگذاری آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی بر مؤلفه خلاقیت و نوآوری دانش‌آموزان پایه ششم از آزمون تحلیل کوواریانس تک‌متغیری به شرح جدول ۱۵ استفاده شده است.

جدول ۱۵. نتایج تحلیل کوواریانس تک‌متغیری (آنکوا) برای بررسی اثر آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی بر خلاقیت و نوآوری دانش‌آموزان پایه ششم

اندازه اثر	سطح معنی داری	F	میانگین مجذورات	درجه آزادی فرضیه	مجموع مجذورات	منبع تغییرات
۰/۳۳۲	۰/۰۰۱	۱۲/۶۶۵	۳/۸۱۰	۲	۷/۶۲۰	مدل اصلاح شده
۰/۲۲۰	۰/۰۰۱	۱۵/۴۷۳	۴/۳۱۴	۱	۴/۳۱۴	رهگیری
۰/۱۷۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹۱	۳/۳۴۳	۱	۳/۳۴۳	پیش‌آزمون خلاقیت و نوآوری
۰/۱۱۱	۰/۰۱۱	۶/۹۰۰	۱/۹۲۴	۱	۱/۹۲۴	گروه
			۰/۲۷۹	۵۵	۱۵/۳۳۵	خطا
				۵۸	۹۷۱/۰۶۳	کل
				۵۷	۲۲/۹۵۵	جمع اصلاح شده

همان‌طور که در جدول ۱۵ ملاحظه می‌شود از آنجایی که سطح معنی داری محاسبه شده از آلفای ۰/۰۵ کوچک‌تر است، F محاسبه شده معنی دار است؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی بر خلاقیت و نوآوری دانش‌آموزان پایه ششم اثر مثبت و معنی داری دارد. با توجه به نتایج مندرج در جدول ۱۵ و با توجه به کنترل و حذف آماری متغیر تصادفی کمکی (پیش‌آزمون)، سطح معنی داری محاسبه شده از سطح آلفای ۰/۰۵ کوچک‌تر است؛ بنابراین F محاسبه شده از لحاظ آماری در این متغیر معنی دار است. اندازه اثر که در واقع مترادف با مجذور همبستگی (t^2) است بدین معنی است که در مجموع، حدود ۱۱/۱ درصد از تغییرات در نمره‌های پس‌آزمون خلاقیت و نوآوری، به تأثیر آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی مربوط است.

جدول ۱۶. میانگین‌های تعدیل‌شده مربوط به پس‌آزمون متغیر خلاقیت و نوآوری

انحراف استاندارد	میانگین	گروه	خلاقیت و نوآوری
۰/۱۰۱	۴/۲۳۵	آزمایش	
۰/۱۰۱	۳/۸۵۱	کنترل	

بر اساس جدول ۱۶ پس از تعدیل میانگین‌ها و کنترل تأثیر متغیر تصادفی کمکی (پیش‌آزمون) بر متغیر خلاقیت و نوآوری، گروه‌ها بعد از مداخله آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی با هم مقایسه شدند. مشخص شد که آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی بر افزایش سطح خلاقیت و نوآوری دانش‌آموزان پایه ششم مؤثر است. برای بررسی اثرگذاری آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی بر مؤلفه ریسک‌پذیری دانش‌آموزان پایه ششم از آزمون

تحلیل کوواریانس تک‌متغیری به شرح جدول ۱۷ استفاده شده است.

جدول ۱۷. نتایج تحلیل کوواریانس تک‌متغیری (آنکووا) برای بررسی اثر آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی بر ریسک‌پذیری دانش‌آموزان پایه ششم

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی فرضیه	میانگین مجذورات	F	سطح معنی‌داری	اندازه اثر (Eta)
مدل اصلاح شده	۴/۷۲۲	۲	۲/۳۶۱	۹/۴۴۵	۰/۰۰۱	۰/۲۵۶
رهگیری	۸/۴۵۷	۱	۸/۴۵۷	۳۳/۸۳۴	۰/۰۰۱	۰/۳۸۱
پیش‌آزمون ریسک‌پذیری	۱/۹۵۵	۱	۱/۹۵۵	۷/۸۲۳	۰/۰۰۷	۰/۱۲۵
گروه	۱/۷۱۵	۱	۱/۷۱۵	۶/۸۶۳	۰/۰۱۱	۰/۱۱۱
خطا	۱۳/۷۴۷	۵۵	۰/۲۵۰			
کل	۸۴۴/۵۴۳	۵۸				
جمع اصلاح شده	۱۸/۴۶۸	۵۷				

همان‌طور که در جدول ۱۷ ملاحظه می‌شود از آنجایی که سطح معنی‌داری محاسبه شده از آلفای ۰/۰۵ کوچک‌تر است، F محاسبه شده معنی‌دار است؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی بر ریسک‌پذیری دانش‌آموزان پایه ششم اثر مثبت و معنی‌داری دارد. با توجه به نتایج مندرج در جدول ۱۷ و با توجه به کنترل و حذف آماری متغیر تصادفی کمکی (پیش‌آزمون)، سطح معنی‌داری محاسبه شده از سطح آلفای ۰/۰۵ کوچک‌تر است؛ بنابراین F محاسبه شده از لحاظ آماری در این متغیر معنی‌دار است. اندازه اثر که در واقع مترادف با مجذور همبستگی (r^2) است بدین معنی است که در مجموع، حدود ۱۱/۱ درصد از تغییرات در نمره‌های پس‌آزمون ریسک‌پذیری، به تأثیر آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی مربوط است.

جدول ۱۸. میانگین‌های تعدیل‌شده مربوط به پس‌آزمون متغیر ریسک‌پذیری

ریسک‌پذیری	گروه	میانگین	انحراف استاندارد
	آزمایش	۳/۹۵۰	۰/۰۹۴
	کنترل	۳/۵۹۸	۰/۰۹۴

بر اساس جدول ۱۸ پس از تعدیل میانگین‌ها و کنترل تأثیر متغیر تصادفی کمکی (پیش‌آزمون) بر متغیر ریسک‌پذیری، گروه‌ها بعد از مداخله آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی با هم مقایسه شدند. مشخص شد که آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی بر افزایش سطح ریسک‌پذیری دانش‌آموزان پایه ششم مؤثر است. برای بررسی اثرگذاری آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی بر مؤلفه فرصت‌یابی دانش‌آموزان پایه ششم از آزمون تحلیل کوواریانس تک‌متغیری به شرح جدول ۱۹ استفاده شده است.

جدول ۱۹. نتایج تحلیل کوواریانس تک‌متغیری (آنکووا) برای بررسی اثر آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی بر فرصت‌یابی دانش‌آموزان پایه ششم

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی فرضیه	میانگین مجذورات	F	سطح معنی‌داری	اندازه اثر (Eta)
مدل اصلاح شده	۶/۴۰۶	۲	۳/۲۰۳	۱۰/۳۸۹	۰/۰۰۱	۰/۲۷۴
رهگیری	۴/۷۸۶	۱	۴/۷۸۶	۱۵/۵۲۳	۰/۰۰۱	۰/۲۲۰
پیش‌آزمون فرصت‌یابی	۵/۵۶۱	۱	۵/۵۶۱	۱۸/۰۳۹	۰/۰۰۱	۰/۲۴۷
گروه	۱/۶۸۱	۱	۱/۶۸۱	۵/۴۵۳	۰/۰۲۳	۰/۰۹۰
خطا	۱۶/۹۵۷	۵۵	۰/۳۰۸			
کل	۹۳۰/۶۸۰	۵۸				
جمع اصلاح شده	۲۳/۳۶۳	۵۷				

همان طور که در جدول ۱۹ ملاحظه می‌شود از آنجایی که سطح معنی‌داری محاسبه شده از آلفای ۰/۰۵ کوچک‌تر است، F محاسبه شده معنی‌دار است؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی بر فرصت‌یابی دانش‌آموزان پایه ششم اثر مثبت و معنی‌داری دارد. با توجه به نتایج مندرج در جدول ۱۹ و با توجه به کنترل و حذف آماری متغیر تصادفی کمکی (پیش‌آزمون)، سطح معنی‌داری محاسبه شده از سطح آلفای ۰/۰۵ کوچک‌تر است؛ بنابراین F محاسبه شده از لحاظ آماری در این متغیر معنی‌دار است. اندازه اثر که در واقع مترادف با مجذور همبستگی (r^2) است بدین معنی است که در مجموع، حدود ۹ درصد از تغییرات در نمره‌های پس‌آزمون فرصت‌یابی، به تأثیر آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی مربوط است.

جدول ۲۰. میانگین‌های تعدیل‌شده مربوط به پس‌آزمون متغیر فرصت‌یابی

انحراف استاندارد	میانگین	گروه	فرصت‌یابی
۰/۱۰۴	۴/۱۲۸	آزمایش	
۰/۱۰۴	۳/۷۸۳	کنترل	

بر اساس جدول ۲۰، پس از تعدیل میانگین‌ها و کنترل تأثیر متغیر تصادفی کمکی (پیش‌آزمون) بر متغیر فرصت‌یابی، گروه‌ها بعد از مداخله آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی با هم مقایسه شدند. مشخص شد که آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی بر افزایش سطح فرصت‌یابی دانش‌آموزان پایه ششم مؤثر است.

نتیجه‌گیری

بر اساس نتایج به‌دست آمده از تحلیل داده‌های پژوهش، آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی به‌طور مؤثر منجر به تقویت و رشد نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان شده و به‌کارگیری روش‌های تدریس متنوع و بهره‌گیری تلفیقی از دروس پایه ششم جهت آموزش مشاغل، به‌طور کلی بر نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان تأثیرگذار بوده اما بر مؤلفه‌هایی چون خلاقیت و نوآوری، ریسک‌پذیری و بهره‌برداری از فرصت‌ها بیشترین میزان اثر را داشته است.

با توجه به بررسی‌های به‌عمل آمده، پژوهش داخلی یا خارجی با هدف کاملاً مشابه با این تحقیق یافت نشد و این تأثیر به‌طور مستقیم سنجیده نشده است. این در حالی است که پژوهش حاضر هم‌سو با نتایج پژوهش (بهمنی، ۱۳۹۶؛ سبزه، ۱۴۰۰) در زمینه مناسب بودن آموزش مفاهیم و فرصت‌های شغلی، به‌عنوان یکی از مفاهیم قابل آموزش کارآفرینی در مقطع ابتدایی است. در همین راستا (سبزه، ۱۴۰۰؛ آراستی و همکاران، ۱۳۹۵) نیز تحقیقات خود را در مقطع ابتدایی و با به‌کارگیری مفاهیم قابل آموزش کارآفرینی اجرا نمودند.

شواهد نشان می‌دهد تأثیر کمتر آموزش مشاغل بر رشد عزت نفس به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان به‌دلیل چندبعدی بودن مؤلفه عزت نفس و لزوم صرف زمان بیشتر به‌منظور تأثیرگذاری بهتر بر آن می‌باشد. از طرفی آشنایی دانش‌آموزان با مشاغل گوناگون ممکن است در رشد اعتماد به‌نفس دانش‌آموزان اثر بیشتری بگذارد. همچنین نقش مؤثر والدین نیز بر عزت نفس دانش‌آموزان انکارناپذیر است. آموزه‌ها و ارزش‌های فرهنگی جامعه و محل زندگی، در بها دادن به توانایی‌ها و القاء کردن حس شایستگی به دانش‌آموزان نیز در رشد عزت نفس آن‌ها تأثیر زیادی خواهد داشت؛ اما در مناطق کم‌برخوردار امکان بروز و ظهور استعدادها و توانایی‌های دانش‌آموزان دختر در عرصه‌های مختلف اجتماع کمتر فراهم می‌شود و آن‌ها صرفاً در مدرسه می‌توانند به کشف و بروز توانمندی‌های خود بپردازند که در صورت محقق نشدن این مهم در پایه‌های قبل ممکن است در پایه ششم رشد قابل توجه عزت نفس را نداشته باشند و به

همین دلیل اجرای این پژوهش در یک بازه زمانی دو ماهه کمتر اثری را بر رشد این مؤلفه بگذارد. در همین راستا، نتایج پژوهش حاضر با نتایج پژوهش سبزه (۱۴۰۰) هم‌سو نیست.

اثر کمتر آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی بر مؤلفه میل به موفقیت، ممکن است به علت بارز بودن نقش جامعه و محیط اجتماعی بر این مؤلفه باشد. همچنین با وجود بهره‌گیری و اجرای فعالیت‌های گوناگون در مدت زمان اجرای پژوهش جهت ارتقاء نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان در کلاس درس، احتمال اثرگذاری متغیرهایی چون شرایط خانوادگی، وضعیت تحصیلی و ... در عدم رشد این مؤلفه وجود دارد. با توجه به انتظارات مختلف دانش‌آموزان از خود، ممکن است تمایل به رسیدن به موفقیت برای تعدادی از آن‌ها، صرفاً در سطح کسب نمرات و عملکرد تحصیلی مناسب در سطح کلاس درس باشد. از طرف دیگر، نیز این احتمال وجود دارد که عده‌ای دیگر موفق شدن را در عواملی فراتر از مباحث و نمرات درسی و عملکرد خود در سطح کلاس جستجو کنند. از جنبه دیگر نمی‌توان نقش مؤثر والدین و اطرافیان دانش‌آموزان را در الگوگیری مناسب و ایجاد انگیزه مطلوب از درون خانواده جهت دستیابی به اهداف و افزایش میل به موفقیت در فرزندان را نادیده گرفت.

با توجه به اینکه اکثریت والدین به مشاغل آزاد و بومی متناسب با اقلیم منطقه (مانند باغداری، کشاورزی، خانه‌داری، دامداری و ...) اشتغال دارند ممکن است آموزش مشاغل گوناگون در قالب‌های مختلف به دانش‌آموزان و تشویق آن‌ها به تلاش برای رسیدن به اهداف شغلی و حرفه‌ای خود در کلاس درس، با حمایت و ایجاد انگیزه مطلوب و هم‌زمان از جانب خانواده مواجه نشود و این امیال به‌خوبی مورد توجه قرار نگیرند. در نتیجه میل به موفقیت در آن‌ها به حد قابل قبولی رشد نخواهد کرد.

از آنجایی که زمان شکل‌گیری کنترل شخصی در دوران قبل از مدرسه است، ممکن است دلیل تأثیرگذاری کمتر در این بعد، عدم تقویت مطلوب ابعاد و مهارت‌های کنترل درونی در دوران کودکی دانش‌آموزان باشد. به‌عنوان مثال: وجود والدین کنترل‌گر، عدم دستیابی به استقلال، ناتوانی در تحت کنترل گرفتن محیط و شرایط، عدم استقامت در برابر شکست‌ها، به‌سرعت تسلیم شدن، تحت تأثیر عوامل محیطی قرار گرفتن در انجام کارها، ناتوانی در خلق فرصت‌ها و کار با دیگران می‌تواند مصادیقی از عدم رشد مناسب این مؤلفه در این دوران باشد.

بدیهی است با وجود بهره‌گیری از روش‌های تدریس گوناگون در دروس پایه ششم جهت آموزش مشاغل، نمی‌توان عوامل مؤثر بر شکل‌گیری این مؤلفه را در شخصیت دوران کودکی دانش‌آموزان نادیده گرفت. همچنین، اهمیت پذیرفتن مسئولیت رفتار در دانش‌آموزان نیز در چگونگی الگوگیری آن‌ها از گروه‌های مختلفی چون: همسالان، والدین، معلمان و ... بروز می‌یابد؛ بنابراین در صورت عدم مواجهه و الگوگیری صحیح، آن‌ها نمی‌توانند در موقعیت‌های گوناگون بر جنبه‌های مختلف رفتار و انتخاب‌های خودآگاهانه کنترل داشته باشند. از این‌رو تحقیق حاضر از نظر میزان اثرگذاری آموزش مشاغل، به‌عنوان یکی از مفاهیم قابل آموزش کارآفرینی در مقطع ابتدایی، بر مؤلفه کنترل شخصی و رشد نگرش کارآفرینانه با پژوهش‌هایی مانند سبزه (۱۴۰۰) کاملاً هم‌سو نیست اما با پژوهش بهمنی (۱۳۹۶) در خصوص میزان اثرگذاری این مؤلفه هم‌سو است. در اجرای پژوهش حاضر جهت اثرگذاری بر خلاقیت و نوآوری دانش‌آموزان از روش‌های گوناگونی در تدریس کتب پایه ششم بهره‌گیری شد تا از رویه‌های از پیش تعیین‌شده و عادت‌های مرسوم فاصله گرفته و این امر به تقویت تفکر و اگر، انعطاف‌پذیری و درک خلاقانه دانش‌آموزان منجر شد. بدین‌صورت که مفاهیم

مرتبط با آموزش مشاغل که در کتب درسی ذکر شدند، با رویکرد، روش و اقدامات جدید و نوآورانه‌ای آموزش داده شدند که برای دانش‌آموزان بسیار جذاب و لذت‌بخش بود. پیشنهاد‌های تازه و خلاقانه دانش‌آموزان در خلال پژوهش با استفاده از روش‌های طوفان فکری مورد استقبال قرار می‌گرفتند. به همین جهت آن‌ها بهتر از قبل توانایی پردازش ایده‌های مختلف و جدید را کسب نمودند. در آموزش مشاغل به‌وسیله دانش‌آموزان، از تولید محتوای مبتکرانه تولید شده توسط خود آن‌ها استفاده می‌شد تا مهارت‌هایی چون بهره‌گیری از راهکارهای جدید برای حل مسائل و ایجاد فرصت‌های فناورانه بدیع را در این راستا به‌دست آورند.

تدوین درس آزاد با ایده‌پردازی گروهی و تکمیل نوآورانه انشا در راستای علایق و استعداد‌های دانش‌آموزان مورد توجه قرار گرفت و نمایشگاه‌هایی با استفاده از دست‌ساخته‌های خلاقانه آن‌ها در مدرسه برگزار شد و باعث افزایش تمایل آنان به کار با افراد خلاق و نوآور و همچنین کاهش تمایل به تحت کنترل قرار گرفتن و محدود شدن در چارچوب‌ها گردید. همچنین فیلم‌هایی از مشاغل آینده در کلاس برای دانش‌آموزان به نمایش درآمد که در همین راستا به ایجاد فرصت‌های جدید، انجام کارها از راه غیر معمول و تلاش و تمایل برای ایجاد تغییر علاقه‌مند شدند.

به‌کارگیری مجموعه‌ای از این اقدامات در طول اجرای پروژه منجر به رشد مؤثر خلاقیت در دانش‌آموزان و ارتقاء نگرش کارآفرینانه آن‌ها گردید. نتایج پژوهش‌های سبزه (۱۴۰۰) و آراستی و همکاران (۱۳۹۵) در خصوص اثرگذاری مؤلفه خلاقیت و نوآوری بر رشد نگرش کارآفرینانه، با پژوهش حاضر در یک راستا و هم‌سو هستند.

در آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی به‌منظور اثرگذاری بر مؤلفه ریسک‌پذیری دانش‌آموزان، به آموزش مفاهیم سود و زیان و تخفیف در قالب درس ریاضی، ایجاد بازارچه و خرید و فروش لوازم دست‌ساخته و خوراکی‌های خود، راه‌اندازی کارگاه پرورش قارچ، برگزاری نمایشگاه دست‌ساخته‌ها و ... پرداخته شد. مجموعه این اقدامات به همراه معرفی الگوهای موفق در راه‌اندازی کسب‌وکارهای نوپا و سودآور منجر به رشد مهارت‌های کسب‌وکار، استقلال‌طلبی، خوش‌بینی و جسارت‌ورزی دانش‌آموزان گردید. آن‌ها با یادگیری مفاهیم سود و زیان در قالب درس ریاضی و افزایش قدرت محاسبات مالی خود، جسارت راه‌اندازی بازارچه خرید و فروش و راه‌اندازی کارگاه پرورش قارچ در مدرسه را به‌دست آوردند و در کسب سود، بازاریابی و مدیریت فروش محصولات خود به استقلال رسیدند. همچنین با آموزش مبحث تخفیف و نحوه مدیریت نوسان قیمت‌ها و جذب مشتری، آن‌ها توانایی بهره‌گیری از آموخته‌های اقتصادی خود در مواقع بحرانی را نیز کسب نمودند. فعالیت‌های صورت گرفته در این حوزه منجر به افزایش ریسک‌پذیری به‌عنوان یکی از ابعاد مهم نگرش کارآفرینانه در دانش‌آموزان شد.

هنگامی که دانش‌آموزان از طریق بازدید مشاغل گوناگون در منطقه خود، کنفرانس مشاغل در کلاس به کمک فرهنگ‌نامه مشاغل و دعوت از افراد شاغل در مدرسه، با فرصت‌های شغلی متعدد آشنا شدند و دیدگاه‌ها، سؤالات و ابهامات خود را آزادانه در خصوص آن شغل مطرح می‌کردند. به همین دلیل به‌خوبی از نحوه دستیابی به فرصت‌های شغلی، فرصت‌ها و تهدیدات، فضای کسب‌وکار، وظایف و دیگر شاخصه‌های مرتبط با ورود به هر شغل آگاه شده و در راستای علایق و استعداد خود به ایجاد دهکده مشاغل در مدرسه و معرفی ویژگی‌ها و ابعاد هر شغل به دیگر دانش‌آموزان پرداختند.

آگاهی دانش‌آموزان از این اطلاعات و نکات در کنار بهره‌گیری از آن‌ها در برگزاری دهکده مشاغل و

مشخص نمودن اهداف شغلی، جهت‌دهی به علایق، استعدادها و مهارت‌های خود، منجر به خودشناسی، آگاهی از نیازها، سنجش و شناسایی موقعیت‌ها و فرصت‌های سودآور و هوشیاری بیشتر آن‌ها شده و در بهبود مهارت فرصت‌یابی آن‌ها مؤثر واقع شده است.

به نظر می‌رسد پژوهش حاضر نخستین پژوهشی است که از طریق آموزش مشاغل به ارتقاء نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان دختر پایه ششم ابتدایی در یک منطقه محروم پرداخته است. همچنین روش‌های تدریس به کار گرفته شده در این تحقیق، مجموعه‌ای از روش‌های به‌روز، تلفیقی و متنوع هستند که در نوع خود فرصت‌های یادگیری پویا و جدیدی را برای این دانش‌آموزان به ارمغان می‌آورند تا ضمن آشنایی با انواع مشاغل، منجر به تغییر نگرش کارآفرینانه آن‌ها شوند؛ اما به دلیل سنگین بودن محتوای کتب درسی پایه ششم، عملیاتی شدن پژوهش در آخرین ماه‌های سال تحصیلی و فشردگی کار، امکان بازنگری و انجام مجدد برخی از اقدامات و فعالیت‌های ذکرشده در خصوص آموزش مشاغل به جهت تقویت نقاط قوت و رفع نقاط ضعف در حین اجرای پژوهش فراهم نبود.

به خاطر اجرای پروژه در منطقه کم‌برخوردار و عدم وجود مشاغل متنوع در آن محیط، امکان بازدید و مشاهده مستقیم دانش‌آموزان از فرصت‌های شغلی گوناگون کمتر فراهم شد. همچنین پیشنهاد می‌شود به‌منظور نقش‌آفرینی مؤثر در تقویت عزت نفس دانش‌آموزان در راستای ارتقاء نگرش کارآفرینانه آن‌ها مهارت‌هایی به والدین در قالب جلسات آموزش خانواده آموزش داده شود. دوره‌های افزایش عزت نفس در دانش‌آموزان پایه ششم بر مبنای آزمون‌های روان‌شناختی از طریق آموزش مفاهیم کارآفرینانه برگزار شود. از ظرفیت مشاوران مدرسه (منطقه) و تخصیص زمان مشاوره در جهت تشکیل جلسات گروهی با دانش‌آموزان و والدین با هدف آموزش و ارتقاء مهارت‌های ده‌گانه از جمله کنترل درونی بهره گرفته شود و آشناسازی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان جهت ارتقاء توانمندی‌های آن‌ها در به‌کارگیری روش‌ها و مفاهیم آموزش کارآفرینی در مدارس در اولویت قرار گیرد.

در راستای انجام پژوهش‌های آتی نیز پیشنهادهایی چون بررسی تأثیر آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی جهت ارتقاء نگرش کارآفرینانه در دانش‌آموزان پسر پایه ششم، بررسی تأثیر آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی جهت ارتقاء نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان (دختر/ پسر) در دیگر پایه‌های مقطع ابتدایی، بررسی تأثیر آموزش دیگر مفاهیم آموزش کارآفرینی بر ارتقاء نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان (دختر/ پسر) مدارس غیر دولتی در مقطع ابتدایی (دبیرستان)، ارائه مدل‌هایی جهت رشد سواد مالی، فرصت‌ها و مهارت‌های کسب‌وکار در کودکان مقطع ابتدایی با هدف اثرگذاری بر مؤلفه‌های شناختی، مهارتی و نگرش کارآفرینانه و سنجش میزان اثرگذاری دیگر مفاهیم قابل آموزش کارآفرینانه (مانند تفکر انتقادی، حل مسئله، کار تیمی و ...) بر ارتقاء نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان مقطع ابتدایی مطرح می‌شوند.

منابع

- آراستی، زهرا؛ قدوسی، سمیرا؛ باقری، افسانه (۱۳۹۵). تأثیر آموزش کارآفرینی از طریق روش داستان‌سرایی بر نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان مقطع ابتدایی. توسعه کارآفرینی، ۹ (۴)، ۶۱۲-۵۹۳. doi: 10.22059/jed.2017.61547
- آقامحمدی، جواد (۱۳۹۸). واکاوی مؤلفه‌های مؤثر بر آموزش کارآفرینی جهت ایجاد نگرش کارآفرینانه در مراکز آموزش عالی. فصلنامه آموزش عالی، ۱۲ (۴۷)، ۳۱-۷.
- اشرفی، سکینه؛ نجفی هزارجریبی، حبیب‌الله (۱۳۹۷). اثربخشی آموزش کارآفرینی بر مسیر شغلی دانش‌آموزان. علوم

تربیتی، ۲۵ (۲)، ۹۱-۱۰۸. doi: 10.22055/edu.2019.24155.2387

بهمنی، ندا (۱۳۹۶). شناسایی محتوا و روش تدریس کارآفرینی با هدف تقویت نگرش کارآفرینانه در دانش‌آموزان مقطع ابتدایی. پایان‌نامه مقطع کارشناسی ارشد، رشته کارآفرینی گرایش بخش عمومی، دانشکده کارآفرینی. دانشگاه تهران.

جعفری مقدم، محمد؛ فخارزاده، آرزو سادات (۱۳۹۰). توسعه نگرش کارآفرینانه در کتاب‌های درسی (مطالعه موردی: کتاب‌های فارسی دوره دبستان). نشریه توسعه کارآفرینی، ۴ (۱۱)، ۴۶-۴۷.

خلیلی، نرجس؛ حق‌پرست، فاطمه (۱۳۹۲). مطالعه تطبیقی آموزش‌های کارآفرینی در ایران و سایر کشورها و ارائه راهکارهای مؤثر آموزش کارآفرینی به زنان سرپرست خانوار تحت پوشش سازمان بهزیستی، ماهنامه کار و جامعه، ۱ (۱۶۲)، ۴۴-۵۶.

دلیجه، رحیمه (۱۳۹۶). راهکارهای ایجاد و تقویت نگرش کارآفرینی در دانش‌آموزان دختر متوسطه اول شهرستان آق‌قلا. پایان‌نامه مقطع کارشناسی ارشد، رشته برنامه‌ریزی درسی، دانشکده علوم تربیتی. دانشگاه علامه طباطبایی.

سبزه، بتول (۱۴۰۰). بازی‌های خلاق مبنایی برای شکل‌گیری نگرش کارآفرینانه در کودکان. مطالعات آموزشی و آموزشگاهی، ۱۰ (۲۹)، ۴۹۵-۵۲۳.

شایسته، بابک؛ مؤذن، سپیده؛ منصوری، عبدالامیر (۱۴۰۲). بررسی رابطه بین منبع کنترل و قصد کارآفرینی دیجیتال با نقش تعدیل‌گری آموزش کارآفرینی بر اساس نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده. آموزش و مدیریت کارآفرینی، ۲ (۲)، ۱-۲۰. doi: 10.22126/eme.2023.9198.1029

صادقی آرانی، زهرا؛ نادری یگانه، سمیه (۱۴۰۲). نقش هنر در ترویج و آموزش کارآفرینی: تحلیل محتوای کیفی فیلم‌های سینمایی کودک و نوجوان ایرانی در چهار دهه اخیر (۱۴۰۰-۱۳۶۰). آموزش و مدیریت کارآفرینی، ۲ (۲)، ۲۱-۴۲. doi: 10.22126/eme.2023.9219.1030

فراهادی، محدثه؛ عبداللهی، حسین؛ عزیزی، محمد؛ طاهری، مرتضی (۱۴۰۲). واکاوی مؤلفه‌های توسعه نگرش کارآفرینی در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه نظری؛ کاربست رویکرد آمیخته (مورد مطالعه: خبرگان درس کارآفرینی در شهر تهران). آموزش و مدیریت کارآفرینی، ۲ (۳)، ۷۵-۹۰. doi: 10.22126/eme.2023.9683.1048

مختاری بایع کلایی، مهران؛ کهن قاضیانی، سارا (۱۴۰۲). بررسی تأثیر آموزش کارآفرینی بر قصد کارآفرینانه با نقش میانجی ذهنیت کارآفرینانه (مورد مطالعه: دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس). آموزش و مدیریت کارآفرینی، ۲ (۲)، ۷۹-۹۶. doi: 10.22126/eme.2023.8790.1015

References

- Aghamohammadi, J. (2019). Investigating the Effective Components on Entrepreneurship Education to Create an Entrepreneurial Attitude in Higher Education. *Higher Education Letter*, 12 (47), 7-31. (in Persian).
- Ashrafi, S., & Najafi hezarjaribi, H. A. (2019). The Effectiveness of Entrepreneurship Education on Students' Career Path. *Journal of Educational Sciences*, 25 (2), 91-108. doi: 10.22055/edu. 2019.24155.2387 (in Persian).
- Axelsson, K., Häggglund, S., & Sandberg, A. (2015). Entrepreneurial Learning in Education Preschool as a Take-Off for the Entrepreneurial Self. *Journal of Education and Training*, 2 (2), 40- 58.
- Bahmani, N. (2012). *Identifying the content and method of teaching entrepreneurship with the aim of strengthening the entrepreneurial attitude in elementary school students*. Master's degree dissertation, entrepreneurship major, entrepreneurship faculty. University of Tehran. (in Persian).

- Boubker, O., Arroud, M., & Ouajdouni, A. (2021). Entrepreneurship education versus management students' entrepreneurial intentions. A PLS-SEM approach. *The International Journal of Management Education*, 19 (1), 950-973.
- Chigunta, F. (2002). Youth Entrepreneurship: Meeting the Key Policy Challenges. *Youth Employment Summit*. 1-34.
- Delijah, R. (2016). *Strategies for creating and strengthening entrepreneurial attitude in female students of the first secondary school in Aqqla city*. Dissertation of master's degree, field of curriculum planning, Faculty of Educational Sciences. Allameh Tabatabaei University. (in Persian).
- Farhadi, M., Abdolahi, H., Azizi, M., & Taheri, M. (2023). Analyzing the Components of the Development of Entrepreneurial Attitude in the Students of the Second Year of Theoretical High School, Using Mixed Approach (Study Case: Expert Entrepreneurship Teachers in Tehran). *Education and Management of Entrepreneurship*, 2 (3), 90-75. doi: 10.22126/eme.2023.9683.1048 (in Persian).
- Ghafar, N. N. A., Yusop, Y. M., Zainudin, Z. N., & Othman, W. N. W. (2021). Need of Standard Materials for Career Education for Primary School: Teachers' Perspectives. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 12 (13), 6594-6605.
- Jafari Moghadam, M.; Fakharzadeh, A. S (2010). Development of entrepreneurial attitude in textbooks (case study: Persian primary school books). *Journal of Entrepreneurship Development*, 4 (11), 66-47. (in Persian).
- Khalili, N., & Haqparast, F. (2012). A comparative study of entrepreneurship education in Iran and other countries and providing effective solutions for entrepreneurship education to women heads of households under the welfare organization, *Work and Community Monthly*, 1 (162), 44-56. (in Persian).
- Mokhtari Bayekolaei, M., & Kohan Ghaziyani, S. (2023). Investigating the Effect of Entrepreneurship Education on Entrepreneurial Intention with the Mediating Role of Entrepreneurial Mindset (Study Case: Islamic Azad University, Bandar Abbas Branch). *Education and Management of Entrepreneurship*, 2 (2), 79-96. doi: 10.22126/eme.2023.8790.1015 (in Persian).
- Núñez-Canal, M., Sanz Ponce, R., Azqueta, A., & Montoro-Fernández, E. (2023). How effective is entrepreneurship education in schools? An empirical study of the new curriculum in Spain. *Education Sciences*, 13 (7), 740.
- Rodriguez, S., & Lieber, H. (2020). Relationship between entrepreneurship education, entrepreneurial mindset, and career readiness in secondary students. *Journal of Experiential Education*, 43 (3), 277-298.
- Sabzeh, B. (2022). Creative Playes are the Basis for the Formation of Entrepreneurial Attitudes in Children. *Educational and Scholastic studies*, 10(4), 495-523. (in Persian).
- Sadeqi-Arani, Z., & Naderi Yeganeh, S. (2023). The Role of Art in Promoting and Teaching Entrepreneurship: Analyzing the Qualitative Content of Iranian Children and Adolescent Films in the Last Four Decades (1981-2022). *Education and Management of Entrepreneurship*, 2 (2), 21-42. doi: 10.22126/eme.2023.9219.1030 (in Persian).
- Saptono, A., Wibowo, A., Widyastuti, U., Narmaditya, B. S., & Yanto, H. (2021). Entrepreneurial self-efficacy among elementary students: the role of entrepreneurship education. *Heliyon*, 7 (9), 1-23. doi: 10.1016/j.heliyon.2021.e07995.
- Shayesteh, B., Moazen, S., & Mansoori, A. (2023). Investigating the Relationship between Source of Control and Digital Entrepreneurship Intention with the Moderating Role of Entrepreneurship Education Based on the Theory of Planned Behavior. *Education and Management of Entrepreneurship*, 2 (2), 1-20. doi: 10.22126/eme.2023.9198.1029 (in Persian).
- Suryaman, S., & Karyono, H. (2017). Leading Entrepreneurship Education-Based Primary Schools. *Atl. Press*, 128 (Icet), 135-139. doi: 10.2991/icet-17.2017.22.
- Arasti, Z., Ghoddosi, S., & Bagheri, A. (2017). The Effect of entrepreneurship education by

storytelling on Entrepreneurial Attitude of Primary School students. *Journal of Entrepreneurship Development*, 9(4), 593-612. doi: 10.22059/jed.2017.61547 (in Persian).

Wong, H. Y., & Chan, C. K. (2022). A systematic review on the learning outcomes in entrepreneurship education within higher education settings. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 47(8), 1213-1230.